



PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Marian Banas

KNO.410.006.01.2021
P/21/003

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki
Ministerstwo Edukacji i Nauki
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/003 Działania organów administracji publicznej na rzecz podnoszenia kompetencji
cyfrowych społeczeństwa



RPW/75412/2021 P
Data: 2021-09-24

| | |
|---|------------|
| MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI | |
| KANCELARIA OGÓLNA | |
| wpł. data | 2021-09-24 |
| Al. J. Ch. Świeżyńskiego 2, 00-950 Warszawa | |
| podr | ... |

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrów 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 50 00, F +48 22 444 57 93
nik@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa

I. Dane identyfikacyjne

| | |
|-------------------------------------|---|
| Jednostka kontrolowana | Ministerstwo Edukacji i Nauki, ul. Wspólna 1/3, 00-529 Warszawa, zwane dalej Ministerstwem lub MEiN. |
| Kierownik jednostki kontrolowanej | Pan Przemysław Czarnek, Minister Edukacji i Nauki ¹ , od 19 października 2020 r., zwany dalej „Ministrem”. |
| | W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Pani Anna Zalewska, Minister Edukacji Narodowej, od 16 listopada 2015 r. do 3 czerwca 2019 r. Pan Dariusz Piontkowski, Minister Edukacji Narodowej, od 4 czerwca 2019 r. do 19 października 2020 r. Pan Wojciech Murdzek, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego od 16 kwietnia do 19 października 2020 r.. Pan Jarosław Gowin, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, od 16 listopada 2015 r. do 8 kwietnia 2020 r. |
| Zakres przedmiotowy kontroli | Działania organów administracji publicznej na rzecz podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa. |
| Okres objęty kontrolą | Od dnia 1 stycznia 2018 roku do dnia zakończenia kontroli, tj. do 27 sierpnia 2021 r. |
| Podstawa prawna podjęcia kontroli | Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² . |
| Jednostka przeprowadzająca kontrolę | Najwyższa Izba Kontroli Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego. |
| Kontrolerzy | <ol style="list-style-type: none">1. Marek Bieńkowski, doradca ekonomiczny; legitymacja służbowa nr 2399.2. Wanda Jeziorska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/18/2021 z 18 czerwca 2021 roku.3. Iwona Nowacka, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/19/2021 z 12 lipca 2021 roku.4. Marcel Knyżewski, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/20/2021 z 12 lipca 2021 roku.5. Wojciech Nędzi, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/22/2021 z 9 sierpnia 2021 roku. |

(akta kontroli str.1-4)

¹ Od 19 października 2020 r. działem administracji rządowej „oświata i wychowanie” kieruje Minister Edukacji i Nauki (rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji i Nauki, Dz. U. poz. 1848).

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

W latach 2018 – 2021 (do dnia zakończenia kontroli)⁴ Minister Edukacji Narodowej, a następnie Minister Edukacji i Nauki (od 19 października 2020 r.)⁵ podejmował działania na rzecz opracowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych w procesie nauczania, o których mowa w dokumentach strategicznych i przyjętych programach. Na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej⁶ opublikowano 62 e-podręczniki oraz około 30 tys. innych elektronicznych materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego i zawodowego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. W latach 2018-2021 w szkoleniach podnoszących kompetencje cyfrowe oraz innych formach doskonalenia zawodowego uczestniczyło ponad 580 tys. nauczycieli. Ponadto, w 2018 r. udostępniono ogólnopolską platformę edukacyjną Navoica⁷ jako narzędzie dla szkół wyższych służące do zdalnego zdobywania kompetencji oraz opracowywania i udostępniania materiałów w formie bezpłatnych kursów interdyscyplinarnych. Działania te sprzyjały podniesieniu kompetencji cyfrowych w zakresie edukacji. Istotny wpływ na to miały również potrzeby jednostek systemu oświaty i podmiotów systemu szkolnictwa wyższego związane z wprowadzeniem w marcu 2020 r. stanu epidemii na terenie kraju, który przyczynił się do zintensyfikowania działań w tym zakresie. Jednocześnie NIK zwraca uwagę, że nieprzyjęcie w ramach PO WER⁸ wskaźników rezultatu – dostarczających informacji o zmianach, jakie nastąpiły po zakończeniu realizacji projektu, w porównaniu z wielkością wyjściową – nie pozwala na ocenę skuteczności podjętych działań w zakresie umieszczenia e-materiałów do kształcenia ogólnego na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej.

Minister jako organ odpowiedzialny za dział administracji rządowej – *Oświata i wychowanie*, opracował i przyjął do wdrożenia koncepcję podnoszenia kompetencji cyfrowych przez nauczycieli wraz z harmonogramami przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych. Wprowadził również nowe rozwiązania dotyczące procesów nauczania oraz modyfikacji podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Zaplanował także i zapewnił środki finansowe w wysokości 308 252 tys. zł w latach 2018–2021 niezbędne do sfinansowania podnoszenia kompetencji cyfrowych oraz do opracowania i udostępnienia cyfrowych materiałów edukacyjnych. Minister przygotował i udostępnił cyfrowe materiały edukacyjne dla szkół. Ponadto, Minister współpracował z innymi resortami (Ministrem Cyfryzacji, Ministrem Rozwoju Pracy i Technologii, Kancelarią Prezesa Rady Ministrów) w celu podnoszenia kompetencji cyfrowych. Identyfikował również problemy mające wpływ na podnoszenie kompetencji cyfrowych oraz na sprawne opracowanie i udostępnienie cyfrowych materiałów edukacyjnych dla szkół między innymi poprzez badania ewaluacyjne zakończonych programów oraz analizę informacji z przeprowadzonych kontroli, z ankiet oraz

³ Najwyższa Izba Kontroli formuluje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Czynności kontrolne prowadzono w jednostce do 27 czerwca 2021 r.

⁵ Jednostką kontrolowaną było Ministerstwo Edukacji i Nauki powstałe z dniem 1 stycznia 2021 r. w wyniku przekształcenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej. Zgodnie z zakresem działania ustalonym przez Prezesa Rady Ministrów, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego kierował do 18 października 2020 r. działem administracji rządowej – Szkolnictwo wyższe i nauka, a także był dysponentem budżetu państwa w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka i części 67 – Polska Akademia Nauk. Natomiast stosownie do zakresu działania ustalonego przez Prezesa Rady Ministrów, Minister Edukacji Narodowej kierował do 18 października 2020 r. działem administracji rządowej – Oświata i wychowanie, a także był dysponentem budżetu państwa w części 30 – Oświata i wychowanie. Od 19 października 2020 r. działami administracji rządowej – Szkolnictwo wyższe i nauka oraz Oświata i wychowanie kieruje Minister Edukacji i Nauki, który jest dysponentem budżetu państwa w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka, części 30 – Oświata i wychowanie oraz części 67 – Polska Akademia Nauk.

⁶ <https://zpe.gov.pl/> - platforma edukacyjna zapewniająca bezpłatny dostęp dla uczniów i nauczycieli do e-materiałów edukacyjnych na poziomie edukacji wczesnoszkolnej (klasy-3), szkoły podstawowej (klasy 4-8), szkoły ponadpodstawowej.

⁷ <https://navoica.pl/>

⁸ Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

napływających skarg. Monitorowanie przez Ministra stopnia osiągnięcia wskaźników programowych w poszczególnych projektach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój: *Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego służących rozwijaniu kompetencji kluczowych* było jednak niewystarczające, bowiem nie opracowano wskaźników rezultatów do oceny e-materiałów skierowanych do szkół. Ministerstwo prowadziło działania komunikacyjno-informacyjne w celu podniesienia kompetencji cyfrowych nauczycieli głównie za pomocą stron internetowych i mediów społecznościowych. Jednak w Ministerstwie nie przyjęto i nie wdrożono odrębnego programu promocji w zakresie możliwości podnoszenia kompetencji cyfrowych nauczycieli. NIK zwraca uwagę, że nie dokonywano w tym zakresie analizy potrzeb, nie zdefiniowano docelowej grupy odbiorców, do których skierowana byłaby promocja, nie monitorowano ani nie oceniano rezultatów działań promocyjnych w zakresie informowania o możliwości podnoszenia kompetencji cyfrowych.

Działania Ministra jako organu odpowiedzialnego za dział administracji rządowej – *Szkolnictwo wyższe i nauka* objęły uruchomienie ogólnopolskiej platformy edukacyjnej Navoica służącej opracowywaniu i udostępnianiu materiałów cyfrowych w postaci kursów interdyscyplinarnych, przygotowywanych przez podmioty systemu szkolnictwa wyższego, w tym uczelnie. Na platformie tej zamieszczono również kursy skierowane do nauczycieli podnoszące kompetencje cyfrowe. Jednocześnie NIK zwraca uwagę, że Minister nie opracował koncepcji dotyczącej przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych na uczelniach oraz podnoszenia kompetencji cyfrowych kadry akademickiej, wskazując jako przyczynę „autonomię uczelni”. Działania w tym zakresie uczelnie podejmują w ramach środków własnych, środków przyznawanych w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Od 2019 r. Minister uczestniczył w konsultacjach dotyczących tworzonego Programu Rozwoju Kompetencji Cyfrowych, a także był członkiem Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. Posiadał również wiedzę na temat problemów występujących w związku z podnoszeniem poziomu kompetencji cyfrowych kadry akademickiej wskazanych w raporcie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Minister przygotował i wdrożył Platformę obsługi praktyk zawodowych ponad rok przed terminem określonym w Programie Zintegrowanej Informatyzacji Państwa.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego i kontrolowanej działalności.

Opis stanu faktycznego

Oświata i wychowanie

1. Zadanie dotyczące przygotowania, realizacji i aktualizacji strategii w zakresie informatyzacji szkół, Minister przydzielił Departamentowi Podręczników, Programów i Innowacji-obecnie Departament Programów Nauczania i Podręczników (DPNP)⁹. Zadanie to, nie było realizowane na bazie opracowania w formie opisowej, formalnie nazywanego „strategią” lub „planem”, lecz na podstawie projektu strategicznego pt.: „Edukacj@ w społeczeństwie cyfrowym”, opracowanego z uwzględnieniem zapisów w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju¹⁰.

(akta kontroli str. 706-707)

⁹ Zarządzenie Ministra z dnia 10 marca 2016 r. oraz Zarządzenie Ministra z dnia 10 listopada 2020 roku.

¹⁰ Projekt wpisywał się w następujące kierunki interwencji: Obszar: „Rozwój innowacyjnych firm”, kierunki interwencji: „Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w narodowym systemie innowacji”. Obszar: „Kapitał ludzki i społeczny”, kierunek interwencji: „Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki”.

Projekt był elementem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego¹¹ (SRKL) oraz Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Najważniejsze wyzwania rozwojowe, na które odpowiadały zaplanowane działania to rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli, doskonalenie systemu edukacji w kierunku kształcenia z wykorzystaniem nowoczesnych technologii oraz zasobów cyfrowych, oraz lepsze dopasowanie do wymagań stawianych przez współczesny rynek pracy. Oczekiwanymi efektami zaplanowanych w tym dokumencie działań na lata 2017 – 2024 były m. in.: poprawa jakości kapitału ludzkiego i społecznego, przygotowanie młodych ludzi do bycia „cyfrowymi obywatelami”, podniesienie poziomu innowacyjności polskiej gospodarki oraz lepsze dopasowanie procesu kształcenia do potrzeb nowoczesnej gospodarki. W związku z pracami nad Krajowym Programem Odbudowy i Zwiększania Odporności, Minister zadeklarował opracowanie uaktualnionego kompleksowego dokumentu opisującego kierunki cyfryzacji obszaru edukacji, który będzie obejmował zarówno rozwój umiejętności cyfrowych, jak i standardy dot. wyposażenie szkół i nauczycieli w infrastrukturę cyfrową oraz materiały i narzędzia dydaktyczne w wersji elektronicznej¹².

W ramach zaplanowanych działań w latach 2018-2021 nauczyciele brali udział w różnego rodzaju szkoleniach dotyczących podnoszenia kompetencji cyfrowych, wprowadzono nową postawę programową uwzględniającą od I klasy aż do klasy maturalnej rozwój kompetencji cyfrowych opracowano i umieszczono na ZPE e-materiały edukacyjne, zrealizowano program pn. „Aktywna tablica” przekazując do szkół sprzęt informatyczny. Działania Ministra w powyższym zakresie zostały szczegółowo opisane w dalszej części Wystąpienia.

(akta kontroli str. 716-719)

Obszar technologii informacyjnej i kompetencji cyfrowych był również każdego roku uwzględniany w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa. I tak, w roku szkolnym (2020/2021) jednym z podstawowych kierunków tej polityki było *wykorzystanie w procesach edukacyjnych narzędzi i zasobów cyfrowych oraz metod kształcenia na odległość, a także Bezpieczne i efektywne korzystanie z technologii cyfrowych*¹³. W roku szkolnym 2019/2020: *Rozwijanie kreatywności, przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych uczniów, w tym bezpieczne i celowe wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego*¹⁴ w roku szkolnym 2018/2019: *Rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli. Bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z zasobów dostępnych w sieci*¹⁵; w roku szkolnym 2017/2018: *Podniesienie jakości edukacji matematycznej, przyrodniczej i informatycznej. Bezpieczeństwo w Internecie. Odpowiedzialne korzystanie z mediów społecznych*¹⁶.

(akta kontroli str. 577-578)

¹¹ Projekt był elementem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego na lata 2017-2030. W karcie działania SRKL, MEN podał datę rozpoczęcia realizacja działania na 1 IX 2017 oraz zakończenia realizacja działania na 31 VIII 2024. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, str. 12, 91-104, 177, 182. Strategia jest dostępna na stronie: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-2030>.

¹² Informację o opracowaniu kompleksowego dokumentu, opisującego działania w obszarze cyfryzacji edukacji, który będzie obejmował zarówno kwestie rozwoju umiejętności cyfrowych, jak i standardy, dotyczące wyposażenia szkół w infrastrukturę cyfrową, Ministerstwo Edukacji i Nauki zamieściło w projekcie Krajowego Planu Odbudowy. Projekt dokumentu, zawierającego stosowne zapisy (na stronach 409-410), dostępny jest na stronie internetowej rządu pod adresem: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/czym-jest-kpo2>.

¹³ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20202021>

¹⁴ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/plan-nadzoru-pedagogicznegoministra-edukacji-narodowej-na-rok-szkolny-2019-2020>

¹⁵ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20182019>

¹⁶ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20172018>

W SRKL na lata 2017-2024 określono procent nauczycieli uczestniczących w działaniach podnoszących ich kompetencje w zakresie realizacji podstawy z wykorzystaniem nowoczesnych pomocy dydaktycznych i metod nauczania – na 30 % nauczycieli zatrudnionych w systemie oświaty.

(akta kontroli str. 716)

Ponadto, po zakończeniu realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2017–2019 – „Aktywna tablica” przeprowadzono badanie ewaluacyjne programu¹⁷ w celu zweryfikowania czy założone w programie cele dotyczące wspierania rozwoju kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli oraz procesu cyfryzacji szkół przez udzielenie wsparcia finansowego na zakup pomocy dydaktycznych zostały osiągnięte. Badanie potwierdziło, że zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych, a tym samym możliwość wykorzystania nowych technologii w procesie kształcenia są korzystne dla różnych aspektów rozwoju kompetencji oraz umiejętności uczniów i nauczycieli. W wyniku przeprowadzonej przez Instytut Badań Edukacyjnych (IBE) ewaluacji sformułowano również cztery rekomendacje, które dotyczyły: kontynuacji i rozszerzenia programu dla szkół ponadpodstawowych, możliwości zakupu oprogramowania i innych materiałów edukacyjnych wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjnych (TIK), wsparcia dla nauczycieli, w szczególności w postaci doskonalenia zawodowego oraz sposobu monitorowania i ewaluacji programu. Rekomendacje te zostały uwzględnione podczas tworzenia II edycji programu. Nowa edycja programu „Aktywna tablica” na lata 2020–2024 uwzględnia w procesie wspierania szkół, mechanizm promujący szkoły, których nauczyciele podnoszą swoje umiejętności cyfrowe. Wyniki ewaluacji (IBE) wskazywały również, że szkoły, zarówno podstawowe, jak i ponadpodstawowe, nadal odczuwają niedobór nowoczesnego sprzętu elektronicznego, w tym narzędzi do pracy dla nauczycieli. Dlatego w kolejnej edycji programu rozszerzono katalog sprzętu możliwego do zakupu o komputery przenośne oraz o zestawy do prowadzenia zajęć w formie zdalnej z sali lekcyjnej.

(akta kontroli str.657-658)

Ponadto, DPNiP opracowywał analizy, związane z edukacją informatyczną i stosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu, m.in. na potrzeby Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Cyfryzacji, Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii Sejmu RP, a także podczas prac nad przygotowaniem wsparcia dla nauczycieli w zakresie rozwijania umiejętności cyfrowych nauczycieli¹⁸.

(akta kontroli str. 649-650)

Przepisy rozporządzenia Ministra w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli¹⁹ zobowiązywały dyrektorów szkół m. in. do: określania w każdym roku potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego z uwzględnieniem ich wniosków o dofinansowanie opłat pobieranych przez uczelnie za studia lub studia podyplomowe,

¹⁷ Badanie ewaluacyjne końcowe pn. „Ocena efektów działań realizowanych przez szkoły w ramach Rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2017-2019 „Aktywna tablica” przeprowadzone w 2019 r. przez Instytut Badań Edukacyjnych.

¹⁸ Między innymi informacja Ministra Cyfryzacji oraz Ministra Edukacji i Nauki na temat wdrażania ustawy z dnia 27 października 2017 r. o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (oraz o komplementarności działań podejmowanych w zakresie cyfryzacji szkół) (luty 2021 r.); *Koncepcja realizacji projektu w ramach konkursu w Działaniu 3.1 „Działania szkoleniowe na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych” Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa*; Arkusz zbiorczy monitorowania w roku szkolnym 2020/2021 wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz realizacji zapisów podstawy programowej w zakresie rozwijania kompetencji cyfrowych w przedszkolach.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2019 r. w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, szczegółowych celów szkolenia branżowego oraz trybu i warunków kierowania nauczycieli na szkolenia branżowe (Dz. U. poz. 1653).

składnia do organu prowadzących wniosków o dofinansowanie w części lub w całości form doskonalenia , w tym także studiów lub studiów podyplomowych kształcących nauczycieli. Zgodnie z ww. przepisami, organ prowadzący miał obowiązek opracować na każdy rok - uwzględniając wnioski dyrektorów szkół - plan dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli ze środków wyodrębnionych²⁰.

(akta kontroli str. 571-576, 579)

Minister nie wprowadził standaryzacji kompetencji metodyczno-cyfrowych nauczycieli zapewniających formalne powiązanie awansu zawodowego nauczyciela z zaliczeniem oddzielnego egzaminu potwierdzającego posiadanie tych kompetencji. Według wyjaśnień Dyrektora Departamentu Kształcenia Ogólnego (DKO): *Zgodnie ze standardami kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela w zakresie umiejętności²¹, absolwent studiów m.in. potrafi dobrać, tworzyć i dostosowywać adekwatne do zróżnicowanych potrzeb uczniów materiały i środki, w tym z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnej.*

Minister określił natomiast wymagania niezbędne dla nauczycieli ubiegających się o poszczególne stopnie awansu i wskazał na konieczność korzystania przez nauczycieli z technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania²². Dla nauczyciela stażysty i nauczyciela kontraktowego wymagania niezbędne do uzyskania odpowiednio stopnia nauczyciela kontraktowego i stopnia nauczyciela mianowanego obejmują umiejętność korzystania w pracy, zwłaszcza w trakcie prowadzonych zajęć, z narzędzi multimedialnych i informatycznych. Natomiast nauczyciel mianowany ubiegający się o stopień awansu nauczyciela dyplomowanego w okresie stażu powinien m.in. podejmować działania mające na celu doskonalenie warsztatu pracy, w tym umiejętności stosowania technologii informacyjnej i komunikacyjnej. Wymagania niezbędne do uzyskania stopnia nauczyciela dyplomowanego obejmowały zaś umiejętność wykorzystania w pracy metod aktywizujących ucznia oraz narzędzi multimedialnych i informatycznych, sprzyjających procesowi uczenia się.

(akta kontroli str. 571-576, 582, 647-648, 655)

Nauczyciele ubiegający się o stopnie awansu zawodowego zobligowani byli do podnoszenia swoich kompetencji cyfrowych oraz do wykazania się umiejętnością korzystania w swojej pracy z TIK. Spełnienie wymagań było weryfikowane przez komisje kwalifikacyjne i egzaminacyjne²³.

(akta kontroli str.704-705, 709)

Minister nie przewidział weryfikacji zdobywanych kompetencji cyfrowych poprzez zdobywanie certyfikatów potwierdzających nabycie określonych umiejętności. Jak wyjaśnił Zastępca Dyrektora DPNiP: [...] *wprowadzenie certyfikacji umiejętności cyfrowych*

²⁰ Art. 70a ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2019 r. poz. 2215 oraz z 2021 r . poz. 4, ze zm.).

²¹ Od 2003 r. standardy kształcenia nauczycieli, w tym obowiązujące obecnie standardy określone rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. z 2021 r. poz. 890), uwzględniają obowiązkowe przygotowanie nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnej.

²² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 stycznia 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopnia awansu zawodowego przez nauczycieli Dz. U. z 2020 r. poz. 2200.

²³ Na podstawie § 8 ust. 3 pkt 1-3 rozporządzenia w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli jednym z obowiązkowych wymagań na stopień nauczyciela dyplomowanego jest wykazanie się umiejętnością wykorzystania w pracy metod aktywizujących ucznia oraz narzędzi multimedialnych i informatycznych, sprzyjających procesowi uczenia się. Natomiast zgodnie z § 12 ww. rozporządzenia komisja kwalifikacyjna dla nauczyciela ubiegającego się o awans na stopień nauczyciela kontraktowego i komisja egzaminacyjna zapoznaje się z oceną dorobku zawodowego i sprawozdaniem z realizacji planu rozwoju zawodowego oraz odpowiednio przeprowadza rozmowę albo egzamin, podczas których nauczyciel m. in. prezentuje swoją wiedzę i umiejętności, w szczególności przez: wykonanie zadania z użyciem narzędzi multimedialnych.

nauczycieli nie jest konieczne, ponieważ skuteczniejszym rozwiązaniem jest sprawdzenie w praktyce, czy uczestnik szkolenia opanował zakładane umiejętności. Ponadto, jak wyjaśnił Zastępca Dyrektora DPNiP certyfikowanie, np.: przy pomocy wystandaryzowanych testów ECDL²⁴, może być przydatne (tak, jak w przypadku np.: egzaminów zewnętrznych) do określenia poziomu opanowania konkretnych umiejętności danej osoby w stosunku do pozostałej grupy, która przystępuje do tego samego egzaminu, natomiast w przypadku tak dynamicznej dziedziny, jak cyfryzacja, niezbędne jest ciągle doskonalenie swoich umiejętności, co sprawia, że metoda, oparta na bieżącym wsparciu nauczycieli w rozwijaniu ich umiejętności cyfrowych przez bardziej doświadczonych kolegów lub trenerów wydaje się bardziej uzasadniona.

(akta kontroli str. 659, 710)

Powyższy mechanizm został wprowadzony m.in. w projekcie „Lekcja: Enter” – w trakcie szkolenia nauczyciele opracowywali modyfikacje swoich programów nauczania (rozszerzenie o elementy TIK w tematach lekcji, w których zastosowanie technologii wpływa pozytywnie na efekty kształcenia), scenariusze i e-materiały do zajęć z wybranych tematów wspieranych TIK²⁵. Opracowane materiały umieszczali w przeznaczonym na to miejscu na przeznaczonej dla projektu platformie szkoleniowej, zapewnionej przez operatora. Każdy nauczyciel w trakcie projektu miał również przeprowadzić zajęcia (przynajmniej 2 godziny lekcyjne) w swojej szkole, zgodnie z przygotowanymi scenariuszami, wykorzystując przygotowane lub istniejące e-materiały. Następnie dokonywana była ewaluacja zajęć prowadzonych przez nauczyciela w szkole (samoocena, ocena przez innego nauczyciela, ocena przez uczniów), jak i przez trenera prowadzącego nauczyciela. Od 2019 do końca lipca 2021 r. 25 899 nauczycieli skorzystało ze szkoleń w ramach projektu Lekcja: Enter z grupy docelowej 75.000 (z czego 11.550 – 15,4%) ukończyło poziom zaawansowany).

(akta kontroli str. 659)

W Ministerstwie nie sporządzano oddzielnego harmonogramu działań w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych nauczycieli. Wsparcie w doskonaleniu nauczycieli w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych, było realizowane i zaplanowane w corocznie przygotowywanym i zatwierdzanym przez ministra do spraw oświaty i wychowania planie pracy Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE).

(akta kontroli str. 584)

Ponadto, Minister zobowiązał publiczne placówki doskonalenia nauczycieli²⁶, do realizacji doskonalenia nauczycieli w zakresie wynikającym z ustalonych kierunków polityki oświatowej państwa oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty. Zgodnie z tymi przepisami, placówki doskonalenia miały obowiązek przygotowywać na każdy rok szkolny plan pracy placówki i sprawozdanie z wykonania planu pracy. Przepisy te zobowiązywały także ORE–placówkę doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym prowadzoną przez Ministra Edukacji i Nauki – do udzielania wsparcia publicznym placówkom doskonalenia nauczycieli oraz bibliotekom pedagogicznym, a także nauczycielom – doradcom metodycznym w realizacji tych działań.

(akta kontroli str. 583-584)

Minister dokonał szacunku kosztów jakie należy ponieść na podnoszenie poziomu kompetencji cyfrowych. W SRKL oszacowano środki na cyfrowe zasoby w wysokości 27.5

²⁴ Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych

²⁵ Mechanizm weryfikacji w praktyce zdobytych przez nauczycieli nowych umiejętności zastosowano również m.in. przy wdrażaniu projektów z działania 3.2 POPC pn. *Innowacyjne rozwiązania na rzecz aktywizacji cyfrowej* (Nabór I,II i IV dotyczący wsparcia rozwoju kompetencji nauczycieli w zakresie nauczania programowania w klasach I-III). Instytucją Pośredniczącą dla realizowanych projektów jest Centrum Projektów Polska Cyfrowa. MEiN nie jest stroną umów i nie realizuje tych projektów.

²⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. poz. 1045 ze zm.)

mln. zł na e-materiały do kształcenia ogólnego oraz 77 mln. zł na stypendia Premiera. Ponadto 320 mln zł przewidziano na Internet dla szkół oraz ponad 150.4 mln zł unijnych funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na e- materiały do kształcenia ogólnego.

(akta kontroli str. 716-717)

Działania te były finansowane zarówno ze środków budżetowych jak i w ramach projektów współfinansowanych ze środków europejskich²⁷.

(akta kontroli str. 586-587)

Minister zarówno w strukturze organizacyjnej Ministerstwa, jak i w zakresie upoważnień swoich zastępców (Sekretarzy i Podsekretarzy Stanu)²⁸ uwzględnił zadania dotyczące kompetencji cyfrowych. Zarządzeniem z dnia z dnia 10 listopada 2020 roku²⁹ przydzielił Departamentowi Podręczników, Programów i Innowacji (DPPI) zagadnienia i sprawy dotyczące kompetencji cyfrowych³⁰. Po utworzeniu Ministerstwa Ministerstwa Edukacji i Nauki³¹ na podstawie zarządzenia Ministra³² również przydzielono DPNiP zadania z tego obszaru³³. Minister powierzył także Sekretarzom Stanu nadzór nad ich realizacją³⁴.

(akta kontroli str. 457, 471-508)

W kwietniu 2016 roku na wniosek Ministra Edukacji Narodowej zostali powołani wojewódzcy koordynatorzy ds. innowacji w edukacji, którzy wspomagają i koordynują na poziomie województw prace MEiN w zakresie wspierania działalności innowacyjnej oraz rozwijania kompetencji cyfrowych w szkołach i placówkach oświatowych. Wspierają również Ministerstwo Edukacji i Nauki w realizacji zadań w obszarze edukacji wynikających ze Strategii rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Jak wyjaśnił Zastępca Dyrektora DPNiP, wojewódzcy koordynatorzy, dysponujący

²⁷ Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, w związku z realizacją projektu Lekcja: Enter w latach 2019 – 2023 zaplanowano środki w wysokości 48 955 499,00 zł. Środki Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój przeznaczone na realizację w latach 2020 - 2021 projektu pn. Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli

i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość wyniosą 50 499 974,54 zł. W projekcie programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 na działania związane z podnoszeniem kompetencji nauczycieli oraz kadry kierowniczej jednostek systemu oświaty zaplanowano ok. 145 mln zł.

²⁸ Minister Zarządzeniem z dnia 4 grudnia 2017 r. określił również zakres czynności dla Sekretarza Stanu i dla podsekretarzy stanu dotyczący edukacji informatycznej i informatyzacji szkół, tworzenia w Polsce społeczeństwa informacyjnego, nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji oraz udział w pracach Komitetu Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji.

²⁹ Zarządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia z dnia 10 listopada 2020 roku w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej.

³⁰ Między innymi: realizacji zadań związanych z budową i rozwojem społeczeństwa informacyjnego w obszarze edukacji, z uwzględnieniem przedsięwzięć dotyczących bezpiecznego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, przygotowywania, realizacji i aktualizacji strategii w zakresie informatyzacji szkół oraz współpracy z Departamentem Kształcenia Ogólnego w sprawach związanych z określaniem standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

³¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki Dz. U. 2020 poz. 2334

³² Zarządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 12 marca 2021 roku zmieniającego zarządzenie w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Edukacji i Nauki.

³³ Do zakresu działania Departamentu w zakresie kompetencji cyfrowych należało w szczególności: prowadzenie spraw dotyczących realizacji zadań związanych z budową i rozwojem społeczeństwa informacyjnego w zakresie działu administracji rządowej – oświata i wychowanie, w tym bezpiecznego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, cyberbezpieczeństwa i współpracy w tym obszarze z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, działalności innowacyjnej i eksperymentalnej w kształceniu ogólnym w zakresie działu administracji rządowej – oświata i wychowanie, w tym inicjowania, koordynowania i promowania innowacyjnych działań i rozwiązań edukacyjnych wspieranych technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

³⁴ Dziennik Urzędowy MEN z dn. 2021 r. poz. 10.

wieloletnim doświadczeniem i dużą wiedzą z zakresu praktycznego wykorzystania TIK w edukacji, wspomagają szkoły m.in. we wdrażaniu projektów i rozwiązań z zastosowaniem TIK w procesie kształcenia. Jest to np. stosowanie e-materiałów, czy skutecznych metod dydaktycznych aktywizujących uczniów. Koordynatorzy dzielą się z nauczycielami pomysłami na wykorzystanie nowoczesnych narzędzi, które pozwolą podnieść efektywność zajęć i uatrakcyjnić je.

Koordynatorzy wspierali międzyprzedmiotowe projekty oraz zajmowali się wzbogacaniem otwartych zasobów na szkolnych i kuratorskich stronach internetowych. Organizowali konferencje, seminaria, spotkania dla nauczycieli z zakresu podstawy programowej z informatyki oraz wdrażania nowych technologii w szkołach i placówkach. Współpracowali z ośrodkami doskonalenia nauczycieli oraz z Naukową Akademią Sieci Komputerową (NASK) – przy programie budowy Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej. Współpracowali z MEiN m.in. przy realizacji rządowego programu „Aktywna Tablica”, uczestnicząc w zespołach kwalifikacji wniosków zgłoszonych do objęcia wsparciem finansowym, opracowywali i przekazywali wojewodzie oraz MEiN sprawozdania merytoryczne i finansowe dotyczące programu.

(akta kontroli str. 755)

2. Ministerstwo w 2017 r. w SRKL przyjęło koncepcję wytworzenia do 2024 r. w ramach projektów konkursowych realizowanych w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 70 tys. bezpłatnych i wysokiej jakości e-materiałów. Ponadto w odniesieniu do projektów współfinansowanych ze środków PO WER koncepcje dotyczące przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych opracowywane były w ramach projektów pozakonkursowych Ośrodka Rozwoju Edukacji: „Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego” oraz „Tworzenie e-zasobów do kształcenia zawodowego”. Koncepcje powstawały pod nadzorem departamentów merytorycznych Ministerstwa Edukacji Narodowej (Departament Kształcenia Ogólnego, Departament Strategii Kwalifikacji i Kształcenia Zawodowego – wcześniej Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, Departament Programów Nauczania i Podręczników – wcześniej Departament Podręczników, Programów i Innowacji).

Obecnie w MEiN opracowano koncepcję wraz z harmonogramami przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych. Prace koncepcyjne w tym zakresie prowadziło DPNiP. Nie dokonano całościowego szacunku kosztów tych przedsięwzięć, które – jak wyjaśnił Zastępca Dyrektora DPNiP – „będą finansowane z różnych źródeł (dla których trwają jeszcze prace projektowe – m.in. dotyczy to KPO, programów w ramach przyszłej perspektywy finansowej na lata 2021 – 2027, takich jak, regionalne programy operacyjne, Programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 - FERC, Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - FERS, czy planowania działań w ramach wieloletniego planu finansowego budżetu państwa).

(akta kontroli str. 650)

W realizowanych przez beneficjentów w okresie objętym kontrolą projektach POWER były zawarte koncepcje i harmonogramy dotyczące przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych opracowywane w ramach konkretnych projektów pozakonkursowych ORE. Wyjątkiem były konkursy, dla których koncepcje merytoryczne zostały opracowane przez departament merytoryczny MEiN – Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (dotyczy konkursów: *Zwiększenie wykorzystania zmodernizowanych treści, narzędzi i zasobów wspierających proces kształcenia zawodowego oraz Tworzenie materiałów multimedialnych (e-zasobów) z zakresu podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej*).

(akta kontroli str. 534-535)

W związku z epidemią COVID-19 skorygowano dotychczasową koncepcję dotyczącą przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych. Zastępca Dyrektora DPNIp wyjaśnił, że „w związku z przeznaczeniem dodatkowych środków na zwalczanie negatywnych skutków pandemii koronawirusa w obszarze edukacji, wartość wskaźnika dotycząca ilości utworzonych e-materiałów edukacyjnych została zwiększona o 4700. Docelowo, w ramach projektów MEiN współfinansowanych ze środków PO WER utworzonych zostanie łącznie 18 219 e-materiałów do kształcenia ogólnego (względem pierwotnie zakładanych 13 519 e-materiałów) oraz 950 e-materiałów do kształcenia zawodowego.”.

(akta kontroli str. 536)

Środki finansowe na realizację projektów PO WER zabezpieczone zostały w budżecie środków europejskich (84,28%) oraz w budżecie środków krajowych (15,72%). Dodatkowo na etapie kontraktacji projektów opracowywano zestawienia standardów i cen rynkowych wybranych wydatków ponoszonych w ramach konkursów, które stanowiły załączniki do regulaminów konkursów oraz były podstawą do oceny kwalifikowalności planowanych wydatków.

(akta kontroli str. 536)

3. Rozwijanie kompetencji cyfrowych było każdego roku uwzględniane w *Podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa*. Również w planach działalności Ministerstwa w latach 2018-2021 uwzględniona została tematyka rozwijania umiejętności cyfrowych. Zagadnienia te znalazły się także w podstawie programowej kształcenia ogólnego w ramach różnych przedmiotów, w szczególności na zajęciach edukacji informatycznej i informatyki. Podstawa programowa wskazywała, że celem kształcenia ogólnego była m.in.: umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi oraz umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji.

(akta kontroli str. 537-538, 561a)

Zastępca Dyrektora DPNP wyjaśnił, że „wymagania podstawy programowej kładą nacisk na rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, w tym m.in. kompetencji matematycznych i podstawowych kompetencji naukowo – technicznych, innowacyjności oraz kompetencji cyfrowych (w tym również w zakresie bezpiecznego i odpowiedzialnego wykorzystywania nowoczesnych technologii oraz narzędzi i zasobów cyfrowych w codziennym życiu).”.

Od 1 września 2017 roku rozpoczął się proces wprowadzania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, a od 1 września 2019 r. w szkole ponadpodstawowej. Zmiany objęły również edukację informatyczną. W myśli nowej podstawy programowej, informatyka jest przedmiotem pomocnym wszystkim przedmiotom i całej szkole w kształtowaniu umiejętności rozumowania, analizowania i rozwiązywaniu problemów. W podstawie programowej wskazuje się, aby nauczyciele stwarzali uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych na zajęciach z różnych przedmiotów. Warunki i sposób realizacji treści podstawy programowej w ramach poszczególnych zajęć zostały uwzględnione w załącznikach do rozporządzeń w sprawie podstawy programowej.

(akta kontroli str. 538, 539)

W nowej podstawie programowej wprowadzono zmianę organizacyjną polegającą na ujednoczeniu nazwy przedmiotu „informatyka”³⁵. W ramach tych zajęć, na wszystkich etapach edukacji szkolnej określono jednakowe wymagania ogólne, które

³⁵ W edukacji wczesnoszkolnej jest ona ujęta pod nazwą „edukacja informatyczna”

określają jaką wiedzę i jakie umiejętności ucznia mają być rozwijane w poszczególnych obszarach³⁶.

(akta kontroli str. 539-540)

Interpretacja celów ogólnych dla poszczególnych etapów kształcenia została zapisana w postaci wymagań szczegółowych³⁷. Nowa podstawa programowa wprowadziła naukę programowania od najmłodszych lat z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju ucznia. Realizacja podstawy programowej była obligatoryjna dla wszystkich szkół i placówek systemu oświaty³⁸.

(akta kontroli str. 540)

Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to m.in. kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie. Weryfikacja kompetencji cyfrowych przy realizacji podstawy programowej³⁹ w szkole podstawowej odbywała się poprzez: realizację w klasach I-III – *edukacji informatycznej* w ramach edukacji wczesnoszkolnej; realizację na II etapie edukacyjnym, obejmującym klasy IV-VIII, przedmiotu informatyka, rozszerzającym zdobyte umiejętności; realizację na III etapie edukacyjnym⁴⁰ przedmiotu „informatyka”, pozwalającego na rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowania, a także przygotowywanie uczniów do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w Internecie, krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci, jak również umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni.

(akta kontroli str. 542)

Weryfikacja osiągnięć edukacyjnych odbywała się w ramach oceniania wewnątrzszkolnego, którego szczegółowe warunki i sposób określał statut szkoły. Jak wyjaśnił Zastępca Dyrektora DPNiP „polegało ono na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępu w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę”. Za jakość procesu dydaktycznego (w tym wprowadzanie i weryfikację umiejętności cyfrowych) prowadzonego

³⁶ Programowanie i rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera oraz innych urządzeń cyfrowych: układanie i programowanie algorytmów, organizowanie, wyszukiwanie i udostępnianie informacji, posługiwanie się aplikacjami komputerowymi, posługiwanie się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi, w tym znajomość zasad działania urządzeń cyfrowych i sieci komputerowych oraz wykonywanie obliczeń i programów, rozwijanie kompetencji społecznych, takich jak komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, udział w projektach zespołowych oraz zarządzanie projektami.

³⁷ Opis wymagań szczegółowych ma charakter spiralny (przyrostowy) - na każdym etapie edukacyjnym wymaga się od uczniów umiejętności zdobytych na wcześniejszych etapach i rozszerza się je o umiejętności nowe.

³⁸ Treści podstawy programowej dla danych zajęć edukacyjnych muszą być uwzględnione w realizowanym przez nauczyciela programie nauczania.

³⁹ Określonej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356).

⁴⁰ Określonym w podstawie programowej kształcenia ogólnego: rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467).

w szkole odpowiadał dyrektor szkoły, który powinien weryfikować również wszystkie programy nauczania realizowane w szkole przez nauczycieli.

(akta kontroli str. 543)

Warunki i sposób przeprowadzania egzaminów zewnętrznych regulowały przepisy ustawy o systemie oświaty⁴¹ oraz rozporządzenia Ministra z dnia 21 grudnia 2016 r.⁴² i rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r.⁴³. Egzamin maturalny będący formą oceny poziomu wykształcenia ogólnego, był przeprowadzany, na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego⁴⁴, dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, a po zmianie ustroju szkolnego⁴⁵ – szkół ponadpodstawowych. Jednym z przedmiotów dodatkowych, które można było zdawać na egzaminie maturalnym była informatyka. Przeciętna liczba absolwentów przystępujących do tego egzaminu w ostatnich 4-5 latach wynosi około 7-8 tys. osób. Z egzaminu z informatyki zwolnieni byli laureaci i finaliści olimpiady informatycznej – w roku szkolnym 2019/2020 było to 50 osób.

(akta kontroli str. 543-544)

4. Od roku szkolnego 2017/2018 systematycznie wprowadzane były zmiany w nauczaniu edukacji informatycznej. Na etapie edukacji wczesnoszkolnej prowadzona była w formie nauczania zintegrowanego pod nazwą „edukacja informatyczna”, od pierwszej klasy szkoły podstawowej. Drugi etap nauczania wprowadził przedmiot „informatyka”, wdrażany do kolejnych klas, zgodnie z przeprowadzaną reformą edukacji. Od roku szkolnego 2019/2020 zmiany objęły szkoły ponadpodstawowe. Zapisy nowej podstawy programowej odnosiły się również do respektowania prywatności informacji, ochrony danych, praw własności intelektualnej oraz bezpiecznego poruszania się w cyberprzestrzeni.

(akta kontroli str. 545)

Skuteczność realizacji obecnie obowiązującej podstawy programowej będzie weryfikowana po ukończeniu pełnego cyklu kształcenia przez pierwszy rocznik realizujący nową podstawę programową. Ewentualne zmiany w podstawach programowych będą dokonywane w oparciu o wyniki planowanej analizy. Zastępca Dyrektora DPNP wskazał, że w latach 2025-2027 w ramach planowanego Programu Rozwoju Kompetencji Cyfrowych odbędzie się przegląd podstaw programowych.

(akta kontroli str. 547)

Do końca 2020 r. przy Ministrze działała Rada ds. Informatyzacji Edukacji powołana zarządzeniem Ministra⁴⁶. Głównym zadaniem Rady było wspieranie Ministra w realizacji działań związanych z wdrażaniem technologii cyfrowych w edukacji oraz doradzanie we wszystkich innych sprawach związanych z problematyką nowoczesnych technologii w edukacji. W skład Rady weszli m.in. przedstawiciele świata akademickiego, dyrektorzy szkół i nauczyciele stosujący technologie informacyjno-komunikacyjne w pracy w szkole

⁴¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1327 oraz z 2021 r. poz. 4 i 1237

⁴² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz. U. poz. 2223 ze zm.) – dalej: rozporządzenie o egzaminach zewnętrznych.

⁴³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz. U. z 2020 r. poz. 1361) – dalej: rozporządzenie o egzaminie ósmoklasisty.

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. poz. 977, z późn. zm.).

⁴⁵ Zmiany dotyczące nowego ustroju szkolnego zostały określone w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* oraz w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 ze zm.).

⁴⁶ Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej nr 2 z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie powołania rady do spraw informatyzacji edukacji

oraz przedstawiciele administracji samorządowej odpowiedzialni za rozwój społeczeństwa informacyjnego. Rada współpracowała lub była autorem m.in. następujących działań/opracowań opracowanie nowej podstawy programowej informatyki, przygotowanie rekomendacji odnośnie działań, które powinny być podjęte w nowej perspektywie finansowej w latach 2021-2027. Propozycja działań koniecznych do zrealizowania w zakresie zabezpieczenia nauczania na odległość w ramach Tarczy Edukacyjnej, w lipcu 2020 r. opracowanie ramowego programu szkolenia oraz standardów kompetencji cyfrowych dla szkoleń nauczycieli, realizowanych w ramach projektu „Lekcja: Enter”, opracowanie programu studiów podyplomowych dla nauczycieli informatyki, przygotowanie programu szkoleń dla nauczycieli, przygotowujących do edukacji zdalnej (projekt: *Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość*).

(akta kontroli str. 547)

Po utworzeniu Ministerstwa Edukacji i Nauki Minister w miejsce odwołanej w grudniu 2020 r. Rady do Spraw Informatyzacji Minister w dniu 23 czerwca 2021 r. powołał *Radę do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki*⁴⁷.

(akta kontroli str. 562)

Minister Edukacji i Nauki w dniu 1 czerwca 2021 roku powołał Zespół do spraw elektronicznych zasobów edukacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego⁴⁸.

(akta kontroli str. 728-733)

5. W latach 2016-2021 Minister prowadził współpracę z Ministrem Cyfryzacji (obecnie Kancelarią Prezesa Rady Ministrów), Ministrem Rozwoju, Pracy i Technologii oraz z Ministrem Funduszy i Polityki Regionalnej. Współpraca MEiN z innymi resortami, które celem byłoby podnoszenie kompetencji cyfrowych nie odbywała się na podstawie odrębnych umów lub porozumień. Zastępca Dyrektora Departamentu Podręczników wyjaśnił, że wynikała ona z zakresu działań przypisanych do poszczególnych instytucji, jak i zadań przypisanych poszczególnym komórkom w ramach danego urzędu.

(akta kontroli str. 641-645)

⁴⁷ Dz. Urz. MEiN z 2021 r. poz. 79. Do głównych zadań Rady należy w szczególności: wspieranie Ministra w zakresie wdrażania technologii cyfrowych w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki; przedstawianie Ministrowi rekomendacji dotyczących kierunków działań w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki związanych z rozwojem w Polsce społeczeństwa informacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy; wyrażanie opinii i inicjowanie działań w zakresie edukacji informatycznej, edukacji medialnej i zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki; inicjowanie działań w zakresie podniesienia jakości kształcenia w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki z wykorzystaniem narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych.

⁴⁸ Zarządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 czerwca 2021 roku w sprawie powołania Zespołu do spraw elektronicznych zasobów edukacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego (Dz. Urz. MEiN z 2021 r. poz. 68). Do zadań Zespołu należy w szczególności: 1) proponowanie kierunków działań związanych z tworzeniem elektronicznych zasobów edukacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, zwanego dalej „EFS”, 2) wypracowanie propozycji projektów do Rocznych Planów Działania Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 oraz planowanego Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 w zakresie tworzenia elektronicznych zasobów edukacyjnych, 3) proponowanie rozwiązań usprawniających realizację projektów dotyczących tworzenia elektronicznych zasobów edukacyjnych finansowanych z EFS, 4) proponowanie kierunków zmian w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 w zakresie Działań 2.10, 2.14 oraz 2.15, 5) monitorowanie realizacji projektów konkursowych i pozakonkursowych realizowanych w ramach Działań 2.10, 2.14 oraz 2.15 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 oraz w ramach planowanego Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027.

Minister współpracował z Ministrem Cyfryzacji (obecnie Kancelarią Prezesa Rady Ministrów (KPRM) w przygotowaniu koncepcji Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej, w tym projektu ustawy o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej⁴⁹ oraz w zakresie ewaluacji programu „Lekcja: Enter”. Działania odbywały się w ramach uzgodnień międzyresortowych, powołanych grup roboczych czy spotkań roboczych. Trwają prace nad Programem Rozwoju Kompetencji Cyfrowych, który będzie realizowany w latach 2022-2030 roku (PRKC)⁵⁰. Ministerstwo i KPRM współpracowały również w przygotowaniu działań, skierowanych do szkół i placówek, które będą realizowane w ramach komponentu C („Transformacja cyfrowa”) Krajowego Planu Odbudowy, czy rozwojem projektu mLegitymacji⁵¹.

(akta kontroli str. 548, 643-645, 652)

Minister w celu zapewnienia bezpiecznego korzystania przez placówki oświatowe z technologii informacyjno-komunikacyjnych, w tym cyberbezpieczeństwa wspólnie z Ministrem Cyfryzacji podjął działania dotyczące opracowania Strategii Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2019-2024⁵², której celem było podniesienie poziomu odporności na cyberzagrożenia oraz poziomu ochrony informacji w sektorach: publicznym, militarnym i prywatnym.

(akta kontroli str. 651)

W czerwcu 2021 r. MEiN przekazał do KPRM wkład do raportu zamknięcia z prac zespołu zadaniowego⁵³ „Od papierowej do cyfrowej Polski”, w ramach którego realizowany był strumień „E-edukacja”⁵⁴.

(akta kontroli str. 548)

Minister we współpracy z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów (KPRM), Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Ośrodkiem Rozwoju Edukacji (ORE) i NASK-PIB opracował poradnik *Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów – poradnik MEN*⁵⁵. Materiał przeznaczony jest dla dyrektorów szkół, nauczycieli, rodziców oraz uczniów i stanowi kompendium wiedzy na temat rozpoznawania sytuacji zagrożeń i reagowania na nie, w tym bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni.

(akta kontroli str. 651-652)

Minister współpracował z Ministrem Rozwoju, Pracy i Technologii w obszarze realizacji projektu strategicznego pn. „Szkoła dla innowatora” ujętego w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)(SOR)⁵⁶ w części

⁴⁹ Ogólnopolska Sieć Edukacyjna (OSE)- program dający szkołom w Polsce dostęp do szybkiego, bezpłatnego i bezpiecznego szerokopasmowego dostępu Internetu o przepustowości co najmniej 100Mb/s najpóźniej od dnia 1 stycznia 2021. Program został zaprojektowany na podstawie ustawy z dnia 27 października 2017 r. o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 989) i realizowany od 2017 roku. Operatorem projektu jest Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa –Państwowy Instytut Badawczy.

⁵⁰ Program wprowadzi szereg rozwiązań systemowych w obszarze kompetencji cyfrowych. Jednym z czterech priorytetów jest rozwój edukacji cyfrowej, w tym szkolenia dla nauczycieli wszystkich poziomów kształcenia obejmujące również cyberbezpieczeństwo.

⁵¹ <https://www.gov.pl/web/mobywatele/mlegitymacja-szkolna>

⁵² <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/strategia-cyberbezpieczenstwa-rzeczypospolitej-polskiej-na-lata-2019-2024>

⁵³ Decyzją nr 3/2016 Przewodniczącego Komitetu Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji z dnia 13 czerwca 2016 r. utworzono Zespołu zadaniowy. Liderami strumienia byli: przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej i przedstawiciel Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej – Państwowego Instytutu Badawczego.

⁵⁴ Program „Od papierowej do cyfrowej Polski” prowadzony jest przez Ministerstwa: Rozwoju, Cyfryzacji, Finansów, Infrastruktury oraz Edukacji Narodowej zmierza do rozwoju e-państwa i cyfryzacji gospodarki i wpisuje się on w Plan na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. W ramach Programu „Od papierowej do cyfrowej Polski” funkcjonuje obecnie 9 strumieni roboczych.

⁵⁵ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/bezpieczenstwo-fizyczne-i-cyfrowe-uczniow-poradnik-men>

⁵⁶ Załącznik nr 8 do uchwały Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017r.

dotyczącej wzmocnienia kapitału ludzkiego i społecznego w narodowym systemie innowacji⁵⁷.

(akta kontroli str. 548)

Na podobnych zasadach Minister współpracował też z Ministrem Funduszy i Polityki Regionalnej, jako instytucją zarządzającą Programami Operacyjnymi Wiedza Edukacja Rozwój i Polska Cyfrowa.

(akta kontroli str. 645-646)

6. Przygotowanie i udostępnianie cyfrowych materiałów edukacyjnych odbywało się przede wszystkim w ramach projektów realizowanych w ramach PO WER. W odniesieniu do projektów współfinansowanych ze środków PO WER w latach 2018-2021, w celu rozwijania kompetencji cyfrowych nauczycieli i uczniów oraz poszerzenia dostępnej bazy e-materiałów, zaplanowano realizację konkursów oraz projektów pozakonkursowych, których zadaniem było tworzenie koncepcji i założeń dla planowanych konkursów, a także merytoryczny odbiór e-materiałów opracowywanych przez Beneficjentów projektów konkursowych. Założenia konkursów i projektów pozakonkursowych ujęte zostały w Rocznych Planach Działania Ministerstwa, które uzgadniane były z Instytucją Zarządzającą PO WER tj. w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej oraz członkami Komitetu Monitorującego PO WER. Jak wyjaśnił Zastępca Dyrektora DPNiP, „dopiero w 2023 r. w Planie Ewaluacji PO WER przewidziano badanie ewaluacyjne, celem którego będzie ocena dotychczasowych efektów projektów zrealizowanych w ramach POWER w zakresie oświaty oraz ocena trafności i efektywności (skuteczności) realizowanych projektów.”⁵⁸.

(akta kontroli str. 549-550)

⁵⁷ Projekt strategiczny pn. „Szkoła dla innowatora” dotyczy przygotowania kompleksowego systemu kształcenia innowatorów obejmującego różne szczeble edukacji. Częścią tego działania jest realizowany od 2019 roku projekt pilotażowy „Szkoła dla innowatora”. Celem projektu pilotażowego jest opracowanie metod nauczania kompetencji proinnowacyjnych dla uczniów i nauczycieli, przygotowanie nauczycieli i dyrektorów szkół do nauczania i oceniania kompetencji proinnowacyjnych, przetestowanie tych rozwiązań w mikro skali, tj. w wybranych szkołach na terenie kraju oraz opracowanie rekomendacji dotyczących systemowego nauczania tego typu kompetencji w polskich szkołach. Pilotaż prowadzony jest przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w konsorcjum ze Stowarzyszeniem WIS z Radowa Małego, Szkołą Edukacji Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i Uniwersytetu Warszawskiego, przy wsparciu Deloitte oraz Fundacji Zwolnieni z Teorii. W projekcie weźmie udział 20 szkół (z możliwością rozszerzenia na kolejne klasy) stosując intensywny program rozwijający kompetencje proinnowacyjne. Działania w szkołach będą trwały od lutego 2020 roku do lutego 2022.

⁵⁸ Konkursy ogłaszane w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój: *Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego służących rozwijaniu kompetencji kluczowych* (konkurs nr POWR.02.10.00-IP.02-00-004/16); *Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego służących rozwijaniu kompetencji kluczowych – abstrakty lekcji w języku angielskim* (konkurs nr: POWR.02.10.00-IP.02-00-004/17); *E-materiały dydaktyczne do 10 przedmiotów dla szkół kończących się egzaminem maturalnym* (konkurs nr: POWR.02.10.00-IP.02-00-006/18); *E-materiały do kształcenia ogólnego - etap III* (konkurs nr POWR.02.10.00-IP.02-00-004/20); *E-materiały dydaktyczne do nauki języków obcych nowożytnych* (konkurs nr POWR.02.10.00-IP.02-00-009/20); *Przygotowanie i udostępnienie multimedialnych zasobów wspierających proces doradztwa (I edycja)* (konkurs nr: POWR.02.14.00-IP.02-00-001/18); *Przygotowanie i udostępnienie multimedialnych zasobów wspierających proces doradztwa (II edycja)* (konkurs nr: POWR.02.14.00-IP.02-00-001/20); *Zwiększenie wykorzystania zmodernizowanych treści, narzędzi i zasobów wspierających proces kształcenia zawodowego (JOZ)* (konkurs nr: POWR.02.15.00-IP.02-00-005/16); *Tworzenie materiałów multimedialnych (e-zasobów) z zakresu podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej (PDG)* (konkurs nr: POWR.02.15.00-IP.02-00-001/17); *E-materiały do kształcenia zawodowego* (konkurs nr POWR.02.15.00-IP.02-00-003/20). Projekty pozakonkursowe. Zadaniem projektów pozakonkursowych jest tworzenie koncepcji i założeń dla planowanych konkursów, a także merytoryczny odbiór e-materiałów opracowywanych przez Beneficjentów projektów konkursowych: *Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego - etap I* – projekt pozakonkursowy Ośrodka Rozwoju Edukacji (nr projektu: POWR.02.10.00-00-0003/16); *Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego - etap II* – projekt pozakonkursowy Ośrodka Rozwoju Edukacji (nr projektu: POWR.02.10.00-00-0007/18); *Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego – etap III* – projekt pozakonkursowy Ośrodka Rozwoju Edukacji (nr projektu: POWR.02.10.00-00-0010/20); *Tworzenie e-zasobów do kształcenia zawodowego* – projekt pozakonkursowy Ośrodka Rozwoju Edukacji (nr projektu: POWR.02.15.00-00-0001/19).

Po wejściu w życie ustawy z dnia 3 kwietnia 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach wspierających realizację programów operacyjnych w związku z wystąpieniem COVID-19 w 2020 r.⁵⁹, podjęto decyzję o przygotowaniu trzech projektów realizowanych w trybie nadzwyczajnym, których celem było łagodzenie negatywnych skutków pandemii koronawirusa w obszarze edukacji. Dwa z nich dotyczyły podnoszenia kompetencji cyfrowych oraz opracowania i udostępnienia cyfrowych materiałów edukacyjnych⁶⁰.

(akta kontroli str. 551-552)

Na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (ZPE)⁶¹ od początku realizacji projektów (od 2014 r.) finansowanych w ramach PO WER do dnia 22 lipca 2021 roku opublikowano⁶² 8296 e-materiałów dydaktycznych dla 17 przedmiotów kształcenia ogólnego, w tym:

- 2252 e-materiałów dydaktycznych kształcenia ogólnego dla II etapu edukacyjnego⁶³ (w 2018 roku 275, w 2019 roku 1720, w 2020 roku 257, w 2021 roku 0);
- 6044 e-materiałów dydaktycznych kształcenia ogólnego przeznaczonych dla III etapu edukacji⁶⁴ (w 2018 roku 94, w 2019 roku 1035, w 2020 roku 2361, w 2021 roku 2554).

Na ZPE znajdują się także 62 e-podręczniki i 3161 zasoby dodatkowe wytworzone w ramach PO KL⁶⁵, 14.378 zasoby przeniesione z portalu Scholaris.pl⁶⁶, 3.320 zestawów narzędzi edukacyjnych do wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego⁶⁷

⁵⁹ Dz. U z 2020 r., poz. 694 z późn. zm.

⁶⁰ Projekty realizowane w trybie nadzwyczajnym: wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość oraz rozwój funkcjonalności Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej epodreczniki.pl zwiększających możliwości nauki zdalnej

⁶¹ <https://zpe.gov.pl/> - platforma edukacyjna zapewniająca bezpłatny dostęp dla uczniów i nauczycieli do e-materiałów edukacyjnych na poziomie edukacji wczesnoszkolnej (klasy-3), szkoły podstawowej (klasy 4-8), szkoły ponadpodstawowej.

⁶² Jako rok udostępnienia materiałów cyfrowych, określono ostatni rok okresu realizacji projektów, w ramach których dane materiały cyfrowe zostały opracowane. Departament Funduszy Strukturalnych - Instytucja Pośrednicząca Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja, Rozwój, nie monitoruje dokładnych dat upubliczniania poszczególnych materiałów cyfrowych ani nie prowadzi sprawozdawczości w tym zakresie, a ponieważ beneficjenci poszczególnych projektów, opracowujących materiały, zgodnie z wnioskami o dofinansowanie, są zobowiązani do przygotowania ich w okresach realizacji projektów, przyjęto ich ostatnie lata jako właściwe dla upublicznienia materiałów.

⁶³ II etap edukacyjny- Szkoła Podstawowa (SP klasy 4-8) z takich przedmiotów jak: plastyka, przyroda, muzyka, język polski, geografia, historia, biologia, wiedza o społeczeństwie, chemia, matematyka, fizyka, informatyka.

⁶⁴ II etap edukacyjny- Szkoła Ponadpodstawowa (SPP klasy 1-4) z takich przedmiotów jak: historia sztuki, wiedza o kulturze, język łaciński i kultura antyczna, historia muzyki, język polski, geografia, historia, biologia, wiedza o społeczeństwie, chemia, matematyka, fizyka, informatyka.

⁶⁵ E-podręczniki z takich przedmiotów jak: historia, historia i społeczeństwo, przyroda, język polski, geografia, biologia, wiedza o społeczeństwie, chemia, matematyka, fizyka, informatyka, zajęcia komputerowe, edukacja dla bezpieczeństwa i edukacja wczesnoszkolna oraz zasoby edukacyjne dodatkowe: zasoby uzupełniające e-podręczniki 2661 i zintegrowane z platformą zasoby edukacyjne wytworzone w ramach projektów konkursowych 500;

⁶⁶ Zasoby portalu wiedzy Scholaris.pl stanowił zbiór przygotowany w ramach projektu POKL realizowanego w latach 2009-2014, w tym w ramach wychowania przedszkolnego 662, edukacji wczesnoszkolnej 104, szkoły podstawowej 7466, szkoły ponadpodstawowej 6146 z przedmiotów: historia sztuki, historia muzyki, historia sztuki, język łaciński i kultura antyczna, język mniejszości narodowej i etnicznej, język obcy nowożytny, język regionalny kaszubski, podstawy przedsiębiorczości, wychowanie do życia w rodzinie, wychowanie fizyczne, muzyka, plastyka, przyroda, technika, język polski, geografia, historia, biologia, wiedza o społeczeństwie, chemia, matematyka, fizyka, informatyka, filozofia, etyka, edukacja dla bezpieczeństwa;

⁶⁷ Wychowanie przedszkolne 339, SP 1413, SPP 1568.

(bez podziału na przedmioty), 966 materiały do kształcenia zawodowego i doradztwa zawodowego⁶⁸ (bez podziału na przedmioty).

(akta kontroli str. 710-715, 753-754)

Departament Funduszy Strukturalnych (DFS) Ministerstwa odpowiadał za monitorowanie stopnia osiągnięcia wskaźników programowych w poszczególnych projektach. Dla e-materiałów do kształcenia ogólnego opracowany został wskaźnik produktu pn. liczba opracowanych w programie e-materiałów, natomiast dla e-materiałów do kształcenia zawodowego opracowano wskaźnik produktu pn. liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów do kształcenia zawodowego⁶⁹. Wskaźniki rezultatów nie zostały uwzględnione w trakcie prac nad PO WER. Jak wyjaśnił pan Karol Bieniek, Zastępca Dyrektora DFS - (...) „ze względu na skalę realizowanych zadań (alokacja blisko 200 mln zł oraz oczekiwane efekty w projektach (podpisano umowy na powstanie ponad 18,2 tys. e-materiałów) w opinii MEiN zasadne jest wpisanie do Programu stosownego wskaźnika rezultatu w zakresie e-materiałów.”.

(akta kontroli str. 663-664)

7. Analiza potrzeb nauczycieli była też powodem uruchomienia konkursu, w ramach którego realizowany był projekt „Lekcja: Enter”⁷⁰. Jak wynikało z przeprowadzonego przez Ministerstwo badania ewaluacyjnego funkcjonalności e-materiałów opracowanych w ramach projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego (raport końcowy), częstą przyczyną niekorzystania z e-materiałów jest w przypadku nauczycieli brak chęci i dostrzeganej potrzeby poświęcenia czasu na wyszukiwanie dodatkowych materiałów dydaktycznych (wykraczających poza stosowane podręczniki komercyjne)⁷¹. Nauczycielom brakowało również umiejętności tworzenia własnych materiałów.

(akta kontroli str. 658)

Zdiagnozowane problemy Minister rozwiązywał poprzez dalsze organizowanie szkoleń dla nauczycieli oraz prace przygotowawcze dotyczące uruchomienia studiów podyplomowych. Zaplanował również wsparcie dla nauczycieli w ramach Krajowego Planu Odbudowy (doposażenie nauczycieli w komputery przenośne do pracy zdalnej, wyposażenie sal lekcyjnych w zestawy do prowadzenia zajęć w formie zdalnej, rozwój infrastruktury sieciowej na terenie szkół) oraz programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – FERS.

(akta kontroli str. 659)

⁶⁸ Język obcy (SPP) 121, podejmowanie działalności gospodarczej 25, doradztwo zawodowe (preorientacja i orientacja zawodowa, klasy VII i VIII SP, SPP, osoby dorosłe).

⁶⁹ Oba wskaźniki produktu zostały osiągnięte na minimalnych poziomach – 3.380 d e – materiałów dla kształcenia ogólnego i 150 e- materiałów dla kształcenia zawodowego. Stopień osiągnięcia w/w wskaźników badany był według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

⁷⁰ W uzasadnieniu konkursu wskazano, iż nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego ma na celu kształcenie u uczniów kreatywności, zdolności do podejmowania i realizacji innowacji, świadomego stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz metod i technik wpływających z informatyki przy rozwiązywaniu problemów z różnych dziedzin. Nie będzie to możliwe bez nauczycieli przygotowanych nie tylko do celowego korzystania z nowoczesnych technologii i e-zasobów edukacyjnych, ale również tworzących własne materiały cyfrowe lub polrafiących krytycznie dobierać i modyfikować istniejące zasoby, wspomagające realizację programów nauczania i stosowane przez nauczyciela metody pracy. Nauczyciel powinien być przewodnikiem ucznia, twórcą i mistrzem w procesie dydaktycznym wspieranym przez TIK. Najważniejszym elementem przygotowania nauczyciela do takiej roli powinna być umiejętność wykorzystywania technologii w takich sytuacjach, w których nie tylko wpływa na podniesienie atrakcyjności zajęć, ale przede wszystkim zapewnia wysokie efekty kształcenia – pomaga, a nie przeszkadza. Rosnąca oferta dostępnych w sieci e-zasobów edukacyjnych wytworzonych zarówno przez podmioty publiczne, jak również komercyjne, nie przekładała się na wzrost wykorzystywania ich przez nauczycieli i uczniów w praktyce szkolnej oraz w procesie samokształcenia.

⁷¹ Ewaluacja funkcjonalności e-materiałów opracowywanych w ramach projektów współfinansowanych za pomocą Europejskiego Funduszu Społecznego – raport końcowy, Warszawa, 24.08.2017, str. 4; https://efs.men.gov.pl/wpcontent/uploads/2017/09/raport-koncowy_e-materialy_2017.pdf

Problemy, które miały wpływ na sprawne opracowanie i udostępnienie cyfrowych materiałów edukacyjnych dla szkół były związane z realizacją projektów w okresie epidemii COVID-19. W odpowiedzi na zidentyfikowane problemy, Minister realizował działania w trzech obszarach: podnoszenia kompetencji nauczycieli – w tym zwłaszcza w zakresie metodyki nauczania, dostarczania uczniom i nauczycielom bezpłatnych cyfrowych materiałów i narzędzi, wsparcia organów prowadzących w doposażaniu szkół w sprzęt, niezbędny do prawidłowej realizacji procesu kształcenia.

(akta kontroli str. 554)

8. Na podstawie ustawy z dnia 22 grudnia 2015 roku o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji minister właściwy ds. oświaty i wychowania pełnił funkcję ministra koordynatora Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK)⁷² oraz ministra właściwego dla kwalifikacji z działu administracji rządowej „Oświata i wychowanie”⁷³. W ramach systemu certyfikacji do dnia zakończenia kontroli włączono 105 kwalifikacji rynkowych oraz 22 kwalifikacje rzemieślnicze. Do kwalifikacji, których efekty uczenia związane są z umiejętnościami cyfrowymi włączono 19 kwalifikacji⁷⁴. Na wniosek Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej Uniwersytetu Humanistycznospołecznego z siedzibą w Warszawie MEiN włączył do ZSK dwie kwalifikacje skierowane do osób zajmujących się edukacją (np. nauczyciele, lektorzy języków obcych): nauczanie z wykorzystaniem narzędzi do nauczania zdalnego oraz projektowanie procesów dydaktycznych w kształceniu zdalnym osób dorosłych. W zakresie ww. kwalifikacji certyfikatów nie wydano. Do nadawania kwalifikacji rynkowych włączonych do ZSK uprawnionych było 27 instytucji certyfikujących (IC). Ogółem do końca I kwartału 2021 roku dla 32 kwalifikacji rynkowych⁷⁵ funkcjonujących w ZSK wydano 1209 certyfikatów. W zakresie kwalifikacji związanych z umiejętnościami cyfrowymi wydano 800 certyfikatów, w tym w 2018 roku 0, w 2019 roku 227, w 2020 roku 243, w 2021 roku 330 (do końca II kwartału)⁷⁶. Diagnozowanie potrzeb, pozyskiwanie i upowszechnianie wiedzy od przedsiębiorców na temat potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych występujących na rynku

⁷² Art. 2 pkt 13, art. 7 ust. 1 i 4, art. 10 ust. 4, art. 11 ust. 4, art. 21 ust. 8, art. 51 ust. 2, art. 52 ust. 1, 53 ust. 1, art. 58 ust. 2, art. 60 ust. 5 art. 73, art. 74, Art. 83 ust. 4, , art. 85, art. 88 ust. 1, art. 89 ust. 1, art. 93, art. 110 ust. 1, (Dz. U. z 2020 r. poz. 226); dalej: ustawa o ZSK. W związku z tą rolą o zadań ministra koordynatora ZSK należy: projektowanie szczegółowych rozwiązań organizacyjno-technicznych w zakresie ZSK, z uwzględnieniem kierunków rozwoju ZSK, wspomaganie ustalania właściwości ministrów do rozpatrzenia wniosków, o włączenie kwalifikacji rynkowych do ZSK, monitorowanie funkcjonowania ZSK, w tym badanie karier zawodowych osób posiadających kwalifikacje nadawane w ramach systemu oświaty, opracowywanie na wniosek Rady Ministrów raportów dotyczących ZSK, zapewnianie obsługi Rady Interesariuszy Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, upowszechnianie wiedzy o ZSK, prowadzenie portalu ZSK. Ponadto – zgodnie z ustawą o ZSK – minister właściwy ds. oświaty i wychowania m.in: prowadzi listę podmiotów uprawnionych do pełnienia funkcji zewnętrznego zapewniania jakości wobec instytucji certyfikujących ogłasza i prowadzi nabór na tę listę i dokonuje wpisów na tę listę oraz ich przedłużeń, może przeprowadzić kontrolę podmiotu zewnętrznego zapewniania jakości, może skreślić podmiot zewnętrznego zapewniania jakości z listy, nadzoruje podmiot prowadzący Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji, powołuje i odwołuje członków Rady Interesariuszy ZSK, wydaje rozporządzenia na podstawie ustawy o ZSK.

⁷³ Art. 2 pkt 14, art. 14 i nast., art. 41 ust. 1, art. 38, art. 60 ustawy o ZSK, art. 4b ustawy z dnia 4 września 1997 roku o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1220 ze zm.). W związku z tą rolą Minister Edukacji i Nauki: proceduje wnioski o włączenie kwalifikacji rynkowych z działu „oświata i wychowanie” do ZSK, nadaje uprawnienia do certyfikowania kwalifikacji rynkowych z działu „oświata i wychowanie” włączonych do ZSK, może włączyć do ZSK kwalifikacje uregulowane, dla których jest właściwy. Powierza pełnienie funkcji podmiotu zewnętrznego zapewniania jakości dla danej kwalifikacji włączonej do ZSK, sprawuje nadzór nad walidacją i certyfikowaniem włączonych do ZSK kwalifikacji rynkowych z działu „oświata i wychowanie”.

⁷⁴ Kwalifikacje włączone do ZSK przez MEN były przekazane do konsultacji do ponad 50 podmiotów prowadzących działalność edukacyjną i szkoleniową (w tym w zakresie nauczania zdalnego) lub związanych z oświatą lub szkolnictwem wyższym (ORE, Konferencje Rektorów, Towarzystwa Nauczycielskie itp.). Ogłoszenia o rozpoczęciu konsultacji zostały opublikowane na portalu Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (kwalifikacje.gov.pl).

⁷⁵ Tzn. dla których minister właściwy nadał uprawnienie do certyfikowania oraz podpisał umowę z podmiotem zewnętrznego zapewniania jakości.

⁷⁶ Okres 2018-II kwartał 2021 r.: Certyfikat umiejętności komputerowych- poziom podstawowy – 105, programowanie i obsługiwanie procesu druku 3D-500, projektowanie grafiki komputerowej -195.

pracy w danym sektorze gospodarki należało do ministra właściwego dla danego sektora oraz rad ds. kompetencji⁷⁷.

W ramach procedury rozpatrywania wniosku o włączenie kwalifikacji rynkowych do ZSK minister właściwy zobowiązany był do przeprowadzenia konsultacji ze środowiskami zainteresowanymi, w szczególności z sektorową radą do spraw kompetencji⁷⁸ działającą w branży lub sektorze, których dotyczy kwalifikacja rynkowa objęta wnioskiem⁷⁹.

(akta kontroli str. 630–636)

9. Ministerstwo prowadziło działania komunikacyjno-informacyjne w celu podniesienia kompetencji cyfrowych nauczycieli głównie za pomocą stron internetowych, mediów społecznościowych oraz Systemu Informacji Oświatowej. W Ministerstwie nie przyjęto i nie wdrożono odrębnego programu promocji w zakresie możliwości podnoszenia kompetencji cyfrowych nauczycieli. NIK zwraca uwagę, że nie dokonywano w tym zakresie analizy potrzeb, nie zdefiniowano docelowej grupy odbiorców, do których skierowana byłaby promocja, nie monitorowano ani nie oceniano rezultatów działań promocyjnych w zakresie informowania o możliwości podnoszenia kompetencji cyfrowych.

Zastępca Dyrektora Departamentu Informacji i Promocji (DIP), wyjaśnił, że działania te były realizowane w ramach stałej polityki informacyjnej i promocyjnej Ministerstwa, z uwzględnieniem konieczności optymalizacji wydatkowania publicznych środków. Wskazał również, że przeprowadzany był bieżący monitoring działań informacyjno-promocyjnych.

(akta kontroli str. 720, 721)

W MEiN w przypadku realizacji jedynie jednego z komponentów służącego podniesieniu kompetencji cyfrowych profesjonalnie przeprowadzono kampanie informacyjno – promocyjną, która zawierała wszystkie konieczne elementy.

Departament Funduszy Strukturalnych (DFS) – Instytucja Pośrednicząca MEiN dla Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, w IV kwartale 2020 r. zrealizowała za kwotę 1 743 525,00 zł działania informacyjno-promocyjne szerokiego zasięgu dotyczące kształcenia zawodowego, ogólnego oraz uczenia się przez całe życie⁸⁰.

Upowszechnienie wiedzy o zadaniach i celach projektów realizowanych przez Instytucję Pośredniczącą MEiN dotyczących e-materiałów zamieszczanych na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej www.epodreczniki.pl było głównym celem informacyjnym opisywanych działań. Grupą docelową działań dotyczących e-materiałów zamieszczanych na platformie był ogół społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli. Celem szczegółowym działań informacyjno-promocyjnych dotyczących Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej oraz zamieszczanych na niej e-materiałów było budowanie wizerunku nowoczesnych i powszechnie dostępnych oraz bezpłatnych e-materiałów dydaktycznych do kształcenia ogólnego oraz do przedmiotów zawodowych, zamieszczonych na platformie www.epodreczniki.pl oraz opracowanie strategii działań mającej na celu upowszechnienie nawyku korzystania z platformy jako podstawowego, wielofunkcyjnego narzędzia do nauki zdalnej i stacjonarnej, wykorzystywanego przez uczniów, nauczycieli i rodziców. Na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej promowane były również e-materiały dotyczące kształcenia ogólnego oraz zawodowego w formie projektów i konkursów⁸¹. Wykonawcy przypisano zadania

⁷⁷ Art. 4e ust. 2 ustawy z 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz. U. z 2020 r. poz. 299).

⁷⁸ Sektorowa rada ds. Kompetencji w sektorze informatyka funkcjonuje od 2016 r.

⁷⁹ Art. 19 ust. 1 ustawy o ZSK.

⁸⁰ Działania promocyjne dotyczyły następujących obszarów tematycznych: E-materiały/e-podreczniki, Egzaminami zawodowe, Doradztwo zawodowe, Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji, Krajowy System Danych Oświatowych.

⁸¹ *M in tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych* – projekt pozakonkursowy Ośrodka Rozwoju Edukacji; dostępne materiały: programy nauczania oraz 3000 scenariuszy lekcji,

w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych⁸². Ponadto do zadań wykonawcy należało przygotowanie i realizacja kampanii promocyjnej za pośrednictwem środków przekazu określonych w Opisie przedmiotu zamówienia⁸³. Zgodnie z zawartą umową działania informacyjno-promocyjne były projektowane i realizowane przez Wykonawcę w oparciu o środki przekazu⁸⁴. Ministerstwo w 2021 r. zorganizowało także dwa konkursy dla szkół i nauczycieli⁸⁵, w ramach których jednym z warunków uczestnictwa było przygotowanie relacji z wydarzenia dnia Nowych Technologii w Edukacji czy opisu działalności innowacyjnej za pomocą edytora dostępnego na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej www.zpe.gov.pl.

(akta kontroli str. 565-570)

Jeszcze w trakcie kontroli NIK Instytucja Pośrednicząca MEiN podjęła działania zmierzające do rozszerzenia zaplanowanych na lata 2021-2022 działań informacyjno-promocyjnych szerokiego zasięgu (dotyczących edukacji włączającej i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji) o trzeci obszar tematyczny związany ze zmodernizowaną ZPE i zamieszczonymi na niej materiałami, w ramach realizowanych projektów.

(akta kontroli str. 740-741, 756-757)

10. Publiczne placówki doskonalenia nauczycieli zostały zobowiązane⁸⁶ do realizacji doskonalenia nauczycieli w zakresie wynikającym z ustalonych przez Ministra kierunków polityki oświatowej państwa oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty⁸⁷. Placówki te każdego roku przygotowywały ofertę szkoleniową dla nauczycieli, uwzględniającą szkolenia z zakresu kompetencji informatycznych. Według szacunkowych danych Ministerstwa do 14 lipca br. łącznie w latach 2018-2021 w szkoleniach dotyczących podnoszenia kompetencji cyfrowych oraz innych formach doskonalenia zawodowego w tym obszarze udział wzięło 583 606 nauczycieli.

(akta kontroli str. 637-639)

Według danych z Systemu Informacji Oświatowej możliwe jest oszacowanie liczby nauczycieli, którzy posiadają kwalifikacje: informatyczne (zawodowe), informatyka (ogólnokształcące), technika komputerowa i teleinformatyka (zawodowe), technologia informacyjna (ogólnokształcące)⁸⁸. W 2018 r. 54 839 nauczycieli posiadało wskazane

⁸² Do zadań tych w szczególności należało opracowanie szczegółowego harmonogramu realizacji działań promocyjno-informacyjnych, opracowanie strategii medialnej i komunikacyjnej, opracowanie kreacji z wykorzystaniem np. rysunków, zdjęć, materiałów wideo, kreacji graficznych i innych niezbędnych materiałów do przeprowadzenia kampanii przez Wykonawcę wraz z przekazaniem praw autorskich majątkowych, w różnych formatach dostosowanych do wybranych środków komunikacji.

⁸³ Opracowanie szczegółowych media planów wraz z rekomendacjami doboru kanałów (w oparciu o aktualne badania marketingowe) wraz z podaniem wszystkich wskaźników odpowiednich dla danego środka przekazu, zakup powierzchni reklamowej oraz czasu emisyjnego na czas trwania całej kampanii, produkcja materiałów audiowizualnych wraz z przeniesieniem praw autorskich i majątkowych, stworzenie, utrzymywanie i prowadzenie w trakcie działań informacyjno-promocyjnych strony internetowej (*landing page*), nasłuch medialny i reakcja na sytuacje kryzysowe PR, sporządzenie raportu końcowego zawierającego podsumowanie dot. efektywności kampanii wraz z rekomendacjami na kolejną kampanię oraz ewaluacji działań informacyjno-promocyjnych podejmowanych w ramach umowy.

⁸⁴ Reklama internetowa m. in. serwisie Google: w mediach społecznościowych: reklama w serwisie YouTube: reklama retargetingowa: działania influencera.

⁸⁵ Konkurs na najlepsze wydarzenie w ramach Dnia Nowych Technologii w Edukacji w 2021 r. (<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/dzien-nowych-technologii-w-edukacji-2021-zapraszamy-do-udzialu>), Konkurs „Kierunek – innowacja” (<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/konkurs-dla-nauczycieli-szkol-podstawowych-i-ponadpodstawowych-kierunek-innowacja>),

⁸⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 października 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli, (Dz. U. poz. 1196),

⁸⁷ Obecnie obowiązek ten określają przepisy rozporządzenia Ministra z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli. (Dz. U. poz. 1045).

⁸⁸ Ci sami nauczyciele mogą występować równocześnie w różnych typach podmiotu i/lub z różnymi kwalifikacjami.

powyżej kwalifikacje. Liczba nauczycieli z jakiegokolwiek spośród czterech powyższych kwalifikacji w jakimkolwiek typie podmiotu wyniosła 52 176 osób. W 2019 roku 49 456 nauczycieli posiadało wskazane powyżej kwalifikacje. Liczba nauczycieli z jakiegokolwiek spośród czterech powyższych kwalifikacji w jakimkolwiek typie podmiotu wyniosła 43 087. W 2020 roku 49 020 nauczycieli posiadało wskazane powyżej kwalifikacje. Liczba nauczycieli z jakiegokolwiek spośród czterech powyższych kwalifikacji w jakimkolwiek typie podmiotu wyniosła 42 686 osób.

(akta kontroli str. 639-640)

Poza placówkami doskonalenia nauczycieli organizowanie i prowadzenie wspomaganie szkół w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, w tym w wykorzystywaniu technologii informacyjno-komunikacyjnej było także – zgodnie z rozporządzeniem Ministra⁸⁹ – zadaniem obowiązkowym publicznych bibliotek pedagogicznych. Miały one także obowiązek organizowania i prowadzenia wspomaganie szkół z uwzględnieniem kierunków polityki oświatowej państwa. Wsparcia nauczycielom w realizacji zadań z zakresu technologii informacyjno - komunikacyjnej mogli udzielać także doradcy metodyczni zatrudnieni w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli⁹⁰.

(akta kontroli str. 578)

Minister w związku z rekomendacją Rady do spraw Informatyzacji Edukacji przy Ministrze Edukacji Narodowej zaplanował uruchomienie studiów podyplomowych dla nauczycieli informatyki oraz doskonalących studiów podyplomowych z informatyki dla nauczycieli informatyki i nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

(akta kontroli str. 584)

W ramach projektów „Lekcja: Enter” oraz „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość” placówki doskonalenia nauczycieli (PDN) szkoliły uczestników obu ww. projektów. Jak wyjaśnił Zastępca Dyrektora DPNiP Zaangażowanie PDN przyniesie podniesienie umiejętności cyfrowych pracowników placówek i większy efekty szkoleń, a także umożliwi wykorzystanie już nabytych przez pracowników PDN umiejętności w kolejnych działaniach MEiN.

(akta kontroli str. 755-756)

12. W okresie objętym kontrolą planowane kwoty wydatków (po zmianach) w MEiN w ramach części 30 – *Oświata i wychowanie* na sfinansowanie podnoszenia kompetencji cyfrowych nauczycieli oraz opracowania i udostępniania cyfrowych materiałów edukacyjnych wyniosły łącznie 308.252 tys. zł, w tym: w 2018 r. – 83.359 tys. zł, z tego środki z budżetu państwa w kwocie 61.158 tys. zł (73,37% ogółu planowanych środków), z budżetu środków europejskich w kwocie 22.201 tys. zł (26,63% ogółu planowanych środków); w 2019 r. – 72.320 tys. zł, z tego środki z budżetu państwa w kwocie 42.311 tys. zł (58,51 % ogółu planowanych środków), z budżetu środków europejskich w kwocie 30.009 tys. zł (41,49% ogółu planowanych środków); w 2020 r. – 84.503 tys. zł, z tego środki z budżetu państwa w kwocie 43.871 tys. zł (51,92% ogółu planowanych środków), z budżetu środków europejskich w kwocie 40.632 tys. zł (48,08% ogółu planowanych środków); w 2021 roku – 68.071 tys. zł, z tego środki z budżetu państwa w kwocie 10.959 tys. zł (16,10% ogółu planowanych środków), z budżetu środków europejskich w kwocie 57.111 tys. zł (83,90% ogółu planowanych środków).

W latach 2018-2021 planowane wydatki na opracowanie i udostępnienie cyfrowych materiałów edukacyjnych wyniosły łącznie 148.764 tys. zł, natomiast na podnoszenie

⁸⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz. U. poz. 369)

⁹⁰ Od 2019 r., zgodnie z przepisami ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli, doradcą metodycznym może być nauczyciel, który oprócz odpowiednich kwalifikacji merytorycznych i metodycznych posiada także umiejętności z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnej.

kompetencji cyfrowych nauczycieli – 159.488 tys. zł. W latach 2020-2021 w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa planowano zrealizować zadania o wartości 43.481,00 zł. Pozostałą kwotę planowanych w okresie objętym kontrolą środków europejskich stanowiły środki z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

(akta kontroli str. 227-449, 744-752)

W odniesieniu do projektów współfinansowanych ze środków PO WER szacowania kwot dokonywano na podstawie wcześniejszych doświadczeń Beneficjentów analogicznych konkursów/projektów pozakonkursowych, planowanych do osiągnięcia wskaźników (liczba opracowanych e-materiałów, e-zasobów lub materiałów multimedialnych) oraz w oparciu o wnioski ze spotkań informacyjnych z potencjalnymi Wnioskodawcami. Dodatkowo na etapie kontraktacji projektów opracowywano zestawienia standardów i cen rynkowych wybranych wydatków ponoszonych w ramach konkursów, które stanowiły załączniki do regulaminów konkursów oraz były podstawą do oceny kwalifikowalności planowanych wydatków.

(akta kontroli str. 536)

Dla środków pochodzących z budżetu państwa dokumentem planistycznym, w którym MEiN określało zapotrzebowanie na środki był Wieloletni Plan Finansowy Państwa.

(akta kontroli str. 660)

W budżecie MEiN na 2020 r. i 2021 r. (cz. 30, dział 801, rozdział 80146, poddziałanie 3.13.24 – Zlecenie organizacji i realizacji ogólnokrajowych zadań z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli – art. 70a ust. 7 ustawy – Karta Nauczyciela) zostały przeznaczone środki na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli. W związku z rekomendacją Rady do spraw Informatyzacji Edukacji przy Ministrze Edukacji Narodowej, Minister zaplanował część tych środków przeznaczyć na uruchomienie na wybranych uczelniach studiów podyplomowych z informatyki dla nauczycieli informatyki i nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Pomimo zgłoszonej przez uczelnie gotowości realizacji tego zadania z uwagi na panującą sytuację epidemiczną zrezygnowano ze zlecenia organizacji studiów podyplomowych w 2020 r. W 2021 r. MEiN wystosowało do uczelni ponownie pisma w sprawie organizacji ww. studiów. W kolejnym roku po uzyskaniu akceptacji senatów uczelni zostaną podpisane umowy i uruchomione środki budżetowe na ten cel.

(akta kontroli str. 584, 618-629)

13. Wysokość poniesionych wydatków na podnoszenie kompetencji cyfrowych oraz opracowanie i udostępnienie cyfrowych materiałów edukacyjnych w ramach części 30-*Oświata i wychowanie* w latach 2018-2021 wyniosła łącznie 253 096 tys. zł. Wskaźnik zrealizowanych łącznych wydatków w stosunku do planowanych środków (po zmianach) wyniósł 82,11%. Wydatki, których źródłem finansowania był budżet państwa osiągnęły poziom 148 222 tys. zł, co stanowiło 93,63% planu po zmianach. Wydatki budżetu środków europejskich zrealizowano w wysokości 104 874 tys. zł (69,94% planu po zmianach). W okresie objętym kontrolą kwota środków przeznaczona na podnoszenie kompetencji cyfrowych wyniosła łącznie 127 342 tys. zł, natomiast przeznaczona na opracowanie i udostępnienie cyfrowych materiałów edukacyjnych 125.754 tys. zł. Skala poniesionych wydatków stanowiła odpowiednio 79,84% i 84,53% planowanych środków (po zmianach). Zrealizowane wydatki przeznaczono m.in. na wspieranie działalności edukacyjno-wychowawczej, w tym na realizację *Rządowego programu wspomaganie w latach 2015-2018 Bezpieczna +⁹¹*, zakup pomocy dydaktycznych określonych w *Rządowym programie*

⁹¹ Rządowy program wspomaganie organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach, *Bezpieczna+⁺* realizowany w latach 2015— 2018, zwany dalej programem „Bezpieczna+⁺”. Program został przyjęty uchwałą nr 89/2015 Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – *Bezpieczna+⁺*. Celem głównym programu „Bezpieczna+⁺” była poprawa bezpieczeństwa uczniów poprzez działania prowadzone we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa, sprzyjające kształtowaniu postaw i nawyków bezpiecznego zachowania. W ramach celu szczegółowego nr 1 zrealizowano zadanie publiczne pn. *Poprawa kompetencji pracowników szkoły,*

rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2017-2019 „Aktywna tablica”, przygotowanie wykładów nagranych w postaci filmu oraz materiału na temat pracy zdalnej z wykorzystaniem TIK w pracy dydaktycznej, przygotowanie publikacji obejmującej zestawy scenariuszy z zakresu wykorzystania tablic interaktywnych i monitorów, przeprowadzenie szkoleń oraz kursów e-lemingowych, tworzenie e-podręczników i rozwijanie e-materiałów dydaktycznych towarzyszących istniejącym podręcznikom, e-zasobów (np. do kształcenia ogólnego, do kształcenia zawodowego, do kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi). Zadania te ujęto w planach finansowych właściwych departamentów MEiN oraz ORE, które je realizowały.

(akta kontroli str. 227-449, 744-752)

Opis stanu faktycznego

Szkolnictwo wyższe i nauka

1. W okresie objętym kontrolą zagadnienia dotyczące opracowania, opiniowania i aktualizacji dokumentów programowych i strategicznych w obszarze cyfryzacji i rozwoju infrastruktury informatycznej, a także sprawy dotyczące cyfryzacji systemu szkolnictwa wyższego i nauki, Minister Edukacji i Nauki przydzielił Departamentowi Innowacji i Rozwoju (dalej: DIR)⁹². Minister nie przeprowadził odrębnej analizy potrzeb w zakresie podnoszenia poziomu kompetencji cyfrowych kadry akademickiej. Dyrektor DIR wyjaśnił, że taką analizę zawiera raport Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (dalej: NCBiR) opublikowany w 2020 r. pn. „Ewaluacja interwencji wspierających umiędzynarodowienie, zmiany organizacyjne i rozwój kompetencji kadr uczelni, realizowanych w ramach Działań 3.3 (Umiędzynarodowienie polskiego szkolnictwa wyższego) oraz 3.4 (Zarządzanie w instytucjach szkolnictwa wyższego) III osi priorytetowej PO WER Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju⁹³”. Raport NCBiR zawiera ewaluację działania 3.4. Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (dalej: PO WER) – Zarządzanie w instytucjach szkolnictwa wyższego, w ramach którego wdrażane są na uczelniach zmiany w zakresie zarządzania procesem kształcenia oraz podnoszone są kompetencje kadr uczelni. Z raportu wynika, że pracownicy administracyjni uczelni wyższych zgłaszali najczęściej potrzeby dotyczące doskonalenia kompetencji związanych z funkcjonowaniem systemów informatycznych Ministerstwa, w tym Zintegrowanego Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on. Epidemia podniosła rangę rozwijania kompetencji cyfrowych związanych z pracą zdalną i zdalnym nauczaniem oraz rozwijaniem e-learningu. Raport zawiera rekomendacje w zakresie wsparcia związanego z funkcjonowaniem uczelni online. Informuje on o konieczności zapewnienia pracownikom uczelni urządzeń, oprogramowania, narzędzi umożliwiających pracę online, co wymaga rozwoju infrastruktury informatycznej uczelni oraz zapewnienia możliwości zdobycia praktyki w zakresie obsługi urządzeń i programów do pracy zdalnej.

(akta kontroli str. 5-14,215-223)

Od 2019 r. Minister uczestniczył w konsultacjach dotyczących tworzonego Programu Rozwoju Kompetencji Cyfrowych, a także był członkiem Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. Posiadał również wiedzę na temat problemów występujących w związku z podnoszeniem poziomu kompetencji cyfrowych kadry akademickiej wskazanych w raporcie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. NIK zwraca jednak uwagę, że Minister nie opracował – powołując się na tzw. autonomię uczelni – koncepcji dotyczącej

uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia. Zadanie było realizowane przez 4 lata przez dwóch wykonawców: Fundację Nowoczesna Polska - umowa MEN/2015/DKOW/1788 oraz Stowarzyszenie „Miasta w Internecie” (umowa MEN/2015/DKOW/1789).

⁹² Regulamin wewnętrzny Departamentu Innowacji i Rozwoju z dnia 23 maja 2016 r., a z także z 28 marca 2017 r., z 20 lipca 2017 r., z 3 stycznia 2019 r., z 7 lutego 2020 r., z 1 lipca 2020 r., z 22 stycznia 2021 r., z 2 czerwca 2021 r., z 28 lipca 2021 r..

⁹³ Dalej: Raport NCBiR.

przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych na uczelniach oraz podnoszenia kompetencji cyfrowych kadry akademickiej,

Wicedyrektor DIR wskazał, że uwzględniając potrzeby środowiska akademickiego, wskaźnik DESI⁹⁴ oraz raporty dotyczące kompetencji cyfrowych m.in. Raport NCBiR, MEiN uczestniczy w pracach nad Programem Rozwoju Kompetencji Cyfrowych (PRKC), w którym znajdują się działania mające na celu podniesienie kompetencji cyfrowych kadry akademickiej. Obecnie PRKC, koordynowany przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, jest w trakcie przygotowania. Wszelkie działania w PRKC, do realizacji przez MEiN, znajdują się na etapie planowania. Działania prowadzące do rozwoju kompetencji cyfrowych kadry akademickiej, zaproponowane przez Ministerstwo do ujęcia w PRKC:

- przegląd i aktualizacja standardów kształcenia i efektów uczenia się w szkołach wyższych;
- przygotowanie kadry akademickiej do wykorzystywania narzędzi cyfrowych w dydaktyce;
- rozwój kompetencji cyfrowych niezbędnych do kształcenia zdalnego w uczelniach oraz podmiotach systemu NiSW kształcących w szkołach doktorskich;
- rozwój rozwiązań w zakresie dydaktyki cyfrowej;
- rozwój zastosowań technologii cyfrowych w podmiotach systemu nauki i szkolnictwa wyższego;
- wsparcie studentów i doktorantów.

Ponadto w ramach projektowanego na lata 2021-2027 Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) finansowanego ze środków EFS+ zgłoszone zostały działania, które miałyby być realizowane w trybie pozakonkursowym, a także konkursowym a mianowicie: *Rozwój kompetencji cyfrowych kadry dydaktycznej i naukowej.*

Wicedyrektor DIR wyjaśnił, że PRKC będzie opisywał cele i działania, które Polska powinna wdrożyć w perspektywie krótko- (do 2025) i długookresowej (do 2030). MEiN dostosuje terminy realizacji swoich działań do wskazanych przez KPRM w dokumencie. Niemniej jednak ich realizacja jest uzależniona od ostatecznego kształtu dokumentów strategicznych dla perspektywy finansowej na lata 2021-2027, w związku z czym realizacja zadań możliwa będzie po zatwierdzeniu dokumentów przez Komisję Europejską. Wicedyrektor DIR poinformował również, że Ministerstwo zachęca uczelnie do tworzenia oraz wykorzystywania materiałów cyfrowych, do których dostęp jest możliwy przez Internet oraz do korzystania z platform, w których umieszczane są kursy oraz materiały dydaktyczne. W tym celu NCBiR ogłosił konkurs „Kurs na MOOC”, skierowany do uczelni.

(akta kontroli str. 5-14)

Wicedyrektor DIR wskazał, że uczelnie autonomicznie określają potrzeby kwalifikacyjne kadry akademickiej zgodnie z profilem ich działalności i kształcenia, a także samodzielnie weryfikują kompetencje kandydatów. W związku z tym to do nich należy podjęcie decyzji dotyczącej wprowadzenia egzaminów czy zdobywania certyfikatów potwierdzających nabycie określonych umiejętności cyfrowych. Mając to na uwadze, Minister nie wprowadził ani nie zaplanował wprowadzenia dodatkowej weryfikacji kompetencji cyfrowych kadry akademickiej, studentów i doktorantów.

(akta kontroli str. 5-14, 167-188)

2. W 2020 r., w związku z ogłoszeniem stanu epidemicznego, na potrzeby ówczesnego MNiSW, Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy (dalej: OPI – PIB) przeprowadził wśród uczelni doraźne badanie⁹⁵ dotyczące kształcenia na odległość w czasie zawieszenia zajęć dydaktycznych, z którego wynika m.in., że zdecydowana większość zajęć prowadzonych zdalnie (88%) wykorzystuje kontakt e-mailowy

⁹⁴ International Digital Economy and Society Index – Indeks Gospodarki Cyfrowej i Społeczeństwa Cyfrowego

⁹⁵ Badanie zostało przeprowadzone przez Laboratorium Interaktywnych Technologii OPI-PIB w dniach 20-26 marca 2020 r. przy użyciu narzędzia LimeSurvey. Ankieta została wypełniona 1481 na podstawie odpowiedzi ze 150 uczelni.

prowadzących ze studentami, a jedynie 15% zdalnych zajęć prowadzonych jest przy wykorzystaniu materiałów i kursów zewnętrznych. Ponadto, 72% uczelni biorących udział w badaniu nie dysponuje otwartymi zasobami edukacyjnymi (typu e-podręcznik) oraz całymi kursami, które może udostępnić innym podmiotom.

Wicedyrektor DIR wyjaśnił, że o przeznaczeniu środków, o których mowa w art. 407 ust. 2 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce uczelnia może w ramach swojej autonomii indywidualnie zdecydować, w tym realizować potrzeby w zakresie finansowania cyfrowych materiałów edukacyjnych. Z uwagi na powyższe nie dokonuje się szacunku kosztów opracowania i udostępniania cyfrowych materiałów edukacyjnych. Wicedyrektor DIR dodał, że uczelnie mogą wykorzystać środki przyznane w ramach konkursów PO WER pn. „Zintegrowane Programy Uczelni oraz Zintegrowane Programy Uczelni na rzecz Rozwoju Regionalnego”, które zostały ogłoszone w 2017 i 2018 r. Uczelnie otrzymują środki m.in. na podnoszenie kompetencji kadr uczelni w zakresie innowacyjnych kompetencji dydaktycznych, umiejętności informatycznych, wsparcie informatyczne narzędzi zarządzania uczelniami, tworzenie otwartych zasobów edukacyjnych, kształcenie w formie e-learningu. W ramach powyższych konkursów NCBiR podpisał z uczelniami 308 umów na łączną kwotę 2 877,7 mln zł.

(akta kontroli str. 114-130,204-205)

5. Od 2019 r. prowadzono konsultacje dotyczące tworzonego Programu Rozwoju Kompetencji Cyfrowych. Współpraca międzyresortowa w zakresie projektowanego Programu Rozwoju Kompetencji Cyfrowych polegała na spotkaniach przedstawicieli resortu wiodącego z przedstawicielami resortów współpracujących oraz na tworzeniu wspólnej koncepcji dokumentu oraz wymianie uwag. Minister Edukacji i Nauki jest członkiem Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji⁹⁶, posiada przedstawiciela w Komitecie Monitorującym POPC⁹⁷, Komitecie Monitorującym PO WER⁹⁸, Komitecie Sterującym projektu Kronik@⁹⁹, Komitecie Sterującym Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Zaawansowane technologie informacyjne, telekomunikacyjne i mechatroniczne” INFOSTRATEG¹⁰⁰, Radzie Programowej Programu Rozwoju Talentów Informatycznych¹⁰¹, Radzie Infrastruktury Informacji Przestrzennej¹⁰². W kontrolowanym okresie w Ministerstwie nie podpisano odrębnych umów, porozumień z innymi resortami w zakresie podnoszenia poziomu kompetencji cyfrowych. Natomiast w 2019 r. zostało podpisane memorandum przez resorty cyfryzacji, nauki i szkolnictwa wyższego, inwestycji i rozwoju oraz przedsiębiorczości i technologii. W 2021 r. opublikowano dokument „Polityka na rzecz rozwoju Sztucznej inteligencji w Polsce od roku 2020”, który w części 1 – AI i Społeczeństwo – porusza kwestię podnoszenia kompetencji wśród obywateli w obszarze AI (ang. artificial intelligence).

(akta kontroli str. 110-113,133-142,167-188)

6. W 2018 r. MNiSW, we współpracy z Fundacją Młodej Nauki, OPI - PIB, NCBiR i Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), w ramach projektu „Polski MOOC¹⁰³”, uruchomiło ogólnopolską platformę edukacyjną Navoica. Platforma jest

⁹⁶ Zarządzenia nr 48 Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2016 r. w sprawie Komitetu Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji (M.P. z 2021 r. poz. 231).

⁹⁷ Zarządzenie nr 28 Ministra Rozwoju z dnia 16 czerwca 2016 r. w sprawie Komitetu Monitorującego Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 (Dz.Urz.MR.2016.28 z dnia 2016.06.21).

⁹⁸ Zarządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z 2 czerwca 2021 r. w sprawie powołania Komitetu Monitorującego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (Dz.Urz.MFFiPR.2021.89 z dnia 2021.06.02).

⁹⁹ DIR-WPSW.004.1.2021.AW z dnia 30 kwietnia 2021 r.

¹⁰⁰ BSR-SPP.411.12.2020 z dnia 13 sierpnia 2020 r.

¹⁰¹ Uchwała Nr 43 Rady Ministrów z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program Rozwoju Talentów Informatycznych na lata 2019-2029” (M.P.2019.571).

¹⁰² Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (Dz. U. z 2021 r. poz. 214).

¹⁰³ Ang. Massive Open Online Courses. Głównym założeniem projektu było stworzenie ogólnodostępnej platformy kształcenia, zapewniającej bogatą ofertę wirtualnych kursów dla różnego typu grup społecznych oraz skupiającej różne środowiska: uczelnie, instytucje naukowe, biznes czy organizacje pozarządowe.

nowoczesnym systemem zdalnego zdobywania kompetencji i służy do opracowywania i udostępniania materiałów cyfrowych w postaci kursów interdyscyplinarnych. W ramach jej rozwijania i popularyzacji NCBiR ogłosił konkurs – „Kurs na MOOC” skierowany do uczelni, na stworzenie i realizację jednego z dwóch rodzajów kursów edukacyjnych w formie e-learningu: kurs edukacyjny dla studentów, stanowiący dodatkowy element procesu kształcenia na studiach I lub II stopnia; masowy otwarty konkurs edukacyjny (MOOC) dostępny dla wszystkich chętnych. W ramach PO WER dofinansowano 51 projektów o łącznej wartości 20 184,23 mln zł, które następnie umieszczono na platformie Navoica, do bezpłatnego wykorzystania. W kwietniu 2020 r. na platformie Navoica umieszczono m.in. bezpłatny kurs dla dydaktyków pozwalający na doksztalcenie się w zakresie nauczania online i prowadzenia zdalnych lekcji”.

Wg stanu na dzień 18 sierpnia 2021 r. platforma oferowała 14¹⁰⁴ kursów w kategorii „nauki komputerowe”, dotyczące m.in. podstaw technologii informacyjnej, programowania, tworzenia aplikacji mobilnych, czy bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni.

(akta kontroli str. 7-14)

7. Minister posiadał wiedzę na temat problemów występujących w związku z podnoszeniem poziomu kompetencji cyfrowych kadry dydaktycznej, opisanych w Raporcie NCBiR, dotyczących ograniczeń finansowych, dużego obciążenia pracą oraz braku motywacji pracowników do rozwoju. Odnosząc się do zidentyfikowanych ograniczeń, Wicedyrektor DIR wyjaśnił, że wyniki przedmiotowej ewaluacji będą stanowić podstawę do ustalenia zakresu wsparcia w przyszłych konkursach w ramach projektowanego na lata 2021-2027 Programu *FERS* w zakresie działań pn. *Rozwój kompetencji cyfrowych kadry dydaktycznej i naukowej*. W dalszej części Wicedyrektor DIR wyjaśnił, że wykorzystanie wyników Raportu NCBiR nie było możliwe ze względu na datę zakończenia projektów w PO WER, tj. 31 grudnia 2023 r, co uniemożliwiło przygotowanie założeń konkursu, przeprowadzenie wielomiesięcznej procedury oceny wniosków, a następnie ich realizację. Projekty, ze względu na specyfikę szkolnictwa wyższego, musiałyby objąć zakresem czasowym co najmniej jeden rok akademicki.

(akta kontroli str. 7-14,170-182)

8. Od początku 2018 r. Zespół ds. Komunikacji¹⁰⁵ realizował działania informacyjno-promocyjne w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych kadry akademickiej przy wykorzystaniu m.in. stron internetowych, mediów społecznościowych, narzędzi multimedialnych (kursów szkoleniowych on-line, poradników on-line, filmów informacyjno-promocyjnych), poprzez¹⁰⁶:

- działania informacyjno-promocyjne związane z uruchomieniem i promocją platformy edukacyjnej Navoica, w postaci trzech komunikatów na portalu www.gov.pl, transmisji on-line z uruchomienia platformy, 6 postów w mediach społecznościowych, a także kursu on-line w serwisie youtube;
- konferencję podsumowującą projekt „Polski MOOC” dostępnej na portalu www.gov.pl, a także w mediach społecznościowych wraz z trzema postami promującymi konferencję;
- uruchomienie bezpłatnego kursu on-line dla dydaktyków szkół podstawowych, średnich i wyższych, pozwalającego na doksztalcenie się w zakresie nauczania online i prowadzenia zdalnych lekcji, wraz z jego promocją w postaci komunikatu prasowego;
- rekomendacje uruchomienia nauczania w trybie zdalnym w formie e-learningu w organizacji uczelni w trybie zdalnym (dwa komunikaty).

W ramach tego projektu powstała platforma edukacyjna Navoica. Operatorem merytorycznym platformy była Fundacja Młodej Nauki – a operator techniczny OPI.

¹⁰⁴ Spośród wszystkich 32 kursów w kategoriach: języki obce, nauki biznesowe, nauki komputerowe, nauki społeczne, nauki ścisłe i przyrodnicze, zarządzanie i ekonomia.

¹⁰⁵ Działający do 1 stycznia 2021 r. w Biurze Ministra MNiSW, a później jako Wydział Inicjatyw i Strategii w Departamencie Informacji i Promocji w Ministerstwie Edukacji i Nauki.

¹⁰⁶ Wszystkie materiały publikowano w okresie od 30.10.2018 r. do 24.11.2021 r.

(akta kontroli str. 133-142)

9. W okresie objętym kontrolą (do końca czerwca 2021 r.) OPI – PIB przeprowadził 333 szkolenia dla 32 124 uczestników¹⁰⁷, skierowane do pracowników podmiotów systemu szkolnictwa wyższego (uczelnie, instytuty badawcze, instytuty PAN), dotyczące korzystania z systemów: Zintegrowany System Usług dla Nauki, Jednolity System Antyplagiatowy, RAD-on, POL-on, a także podsystemów POL-on: Polska Bibliografia Naukowa, Ogólnopolskie Repozytorium Pisemnych Prac Dyplomowych, System Ewaluacji Dorobku Naukowego. Szkolenia miały formę spotkań bezpośrednich przeprowadzanych w siedzibie OPI – PIB, następnie – w związku z wprowadzeniem stanu pandemii – formę on-line.

(akta kontroli str. 153-158,167-192)

W ramach działania 3.4. *Zarządzanie w instytucjach szkolnictwa wyższego*, Oś III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, PO WER 2014-2020, NCBR ogłosił dwa konkursy (POWR.03.04.00-IP.08-00-PKD/16¹⁰⁸ oraz POWR.03.04.00-IP.08-00-PKD/17¹⁰⁹) i dofinansował projekty, których celem było wsparcie zmian organizacyjnych i podniesienie kompetencji kadr w systemie szkolnictwa wyższego. Wyłonione w konkursie projekty uczelni obejmowały swoim zakresem merytorycznym wyłącznie działania podnoszące kompetencje dydaktyczne kadr uczelni w zakresie co najmniej dwóch wymienionych elementów: innowacyjnych umiejętności dydaktycznych, umiejętności informatycznych (w tym posługiwania się profesjonalnymi bazami danych i ich wykorzystania w procesie kształcenia) oraz zarządzania informacją, w zakresie prowadzenia dydaktyki w języku obcym.

W działaniu PO WER 3.5. *Kompleksowe programy szkół wyższych* jako cel szczegółowy wskazano podniesienie kompetencji osób uczestniczących w edukacji na poziomie wyższym, tak by odpowiadały one potrzebom gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa. Projekty wyłonione w ramach ogłaszanych przez NCBR konkursów¹¹⁰ powinny były obejmować swoim zakresem merytorycznym co najmniej trzy z sześciu modułów działań, wskazanych w regulaminie konkursu. Jednak, tylko jeden moduł – *Moduł VI zarządzania w instytucjach szkolnictwa wyższego* był skierowany do kadry dydaktycznej oraz administracyjnej w celu podniesienia kompetencji, w tym kompetencji cyfrowych. Moduł ten obejmował:

1. Działania podnoszące kompetencje dydaktyczne kadr uczelni w zakresie: umiejętności dydaktycznych, umiejętności informatycznych (w tym posługiwania się profesjonalnymi bazami danych i ich wykorzystania w procesie kształcenia), prowadzenia dydaktyki w języku obcym, zarządzania informacją, umiejętności prezentacyjnych oraz staże dydaktyczne;
2. Wsparcie informatycznych narzędzi zarządzania uczelniami, tworzenie otwartych zasobów edukacyjnych, zarządzanie informacją w celu doskonalenia jakości kształcenia;
3. Działania podnoszące kompetencje zarządcze kadr kierowniczych i administracyjnych w uczelniach, takie jak zarządzanie zespołem, zarządzanie finansami, wsparcie uczelnianych struktur związanych z absorpcją środków finansowych np. z Horyzontu 2020.

(akta kontroli str. 193-203)

¹⁰⁷ Sposób ewidencji uczestników szkoleń nie pozwolił wyodrębnić pracowników uczelni wyższych.

¹⁰⁸ Konkurs ogłoszony dnia 27 czerwca 2016 r., nabór wniosków realizowany w okresie od 1 sierpnia 2016 r. do 30 września 2016 r.

¹⁰⁹ Konkurs ogłoszony dnia 27 kwietnia 2017 r., nabór wniosków realizowany w okresie od 29 maja 2017 r. do 28 lipca 2017 r.

¹¹⁰ Pierwsza edycja została ogłoszona w 2017 r. i obejmowała trzy konkursy: nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ1/17 – Ścieżka I, nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ2/17 – Ścieżka II, nr POWR.0305.00-IP.08-00-PZ3/17 – Ścieżka III. Nabór wniosków był prowadzony w okresie: od 26 czerwca do 5 października 2017 r. W dniu 7 maja 2018 r. ogłoszono trzy konkursy: nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ1/18 – Ścieżka I, nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ2/18 – Ścieżka II, nr POWR.03.05.00-IP.08-00-PZ3/18 – Ścieżka III. Nabór wniosków był prowadzony w okresie: od 11 czerwca do 5 października 2018 r.

10. W ramach celu szczegółowego nr 4.2.1. *Zwiększenie jakości oraz zakresu komunikacji między obywatelami i innymi interesariuszami a państwem Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa*¹¹¹ Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego realizował m.in. działanie pn. „Wdrożenie i utrzymanie Platformy obsługi praktyk zawodowych” (dalej: Platformy OPZ). W ramach prowadzonych prac dot. wdrożenia i utrzymania Platformy OPZ ówczesny Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, po przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, zawarł umowę¹¹² na dostawę i wdrożenie Platformy obsługi praktyk zawodowych wraz z usługą jej utrzymania¹¹³.

Wykonanie przedmiotu ww. umowy w zakresie dostawy i wdrożenia Platformy OPZ zostało zrealizowane przed terminem wymaganym w PZIP, tj. przed 19 września 2022 r. potwierdzone protokołem odbioru 2 kwietnia 2021 r. stwierdzając prawidłowość jego wykonania. Szkolenia dla użytkowników i administratorów realizowano w ramach usługi utrzymania na warunkach określonych umową. Przeprowadzono łącznie cztery szkolenia z pięciu¹¹⁴, przedstawiające funkcjonalności i działanie Platformy OPZ wraz z instruktą jej obsługi, dla użytkowników ze strony uczelni, w którym udział wzięło 62 przedstawicieli z 22 uczelni i dla administratorów (26 uczestników). Ponadto rozpoczęto prace związane z zakładaniem kont uczelni na Platformie OPZ¹¹⁵. Przed odbiorem Platformy - zgodnie z ww. umową przeprowadzono jej audyt¹¹⁶. Platforma OPZ jest dostępna pod adresem pop.nauka.gov.pl.

Wynagrodzenie za wykonanie przedmiotu umowy poniesiono zgodnie z jej warunkami i wysokością, tj. 842.427 złotych, w tym za realizację umowy m.in. w zakresie dostawy i wdrożenia Platformy, przygotowania dokumentacji projektowej, przygotowania i przeprowadzenia szkoleń dla użytkowników i administratorów – 631.820,25 zł oraz w zakresie Usługi Utrzymania przez okres 18 miesięcy od dnia odbioru wdrożenia Platformy – 210.606,75 zł. Wydatek został poniesiony ze środków europejskich w wysokości 709.997,47 zł¹¹⁷ (84,28%) oraz budżetu państwa w cz. 28 – szkolnictwo wyższe i nauka, w wysokości 132.429,53 zł (15,72%).

(akta kontroli str. 15-109)

¹¹¹ Wprowadzony uchwałą Nr 1/2014 Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu rozwoju „Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa, zmienioną uchwałą Nr 117/2016 r. z dnia 27 września 2016 r. i uchwałą Nr 109/2019 Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. (Dalej: PZIP).

¹¹² Umowę nr MNISW/2019/DIR/44 z dnia 19 marca 2019 r.

¹¹³ Zgodnie z §1 umowy, przedmiotem umowy była dostawa i wdrożenie zintegrowanej platformy informatycznej zamawiania, zatwierdzania, realizacji i koordynacji praktyk zawodowych Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych wraz z systemami klasy Learning Management System („LMS”) i Learning Content Management System („LCMS”) zapewniającymi wsparcie procesu realizacji praktyk zawodowych w obszarze zdalnego kształcenia, zwanej dalej Platformą, wraz ze świadczeniem usług hostingu, utrzymania, wsparcia technicznego, SLA zwanych dalej usługą utrzymania oraz przygotowanie dokumentacji projektowej, przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń dla użytkowników i administratorów Platformy, w ramach projektu pn. „Program praktyk zawodowych w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych zgodnie ze Szczegółowym Opisem Przedmiotu Zamówienia stanowiącym załącznik nr 1 do umowy oraz Ofertą Wykonawcy z dnia 16 listopada 2018 r. stanowiącą załącznik nr 2 do umowy.

¹¹⁴ Przeprowadzenie szkolenia piętego dla uczelni oraz dla administratorów zaplanowano na okres wrzesień 2021 r.

¹¹⁵ Według danych na dzień 20 lipca 2021 r.

¹¹⁶ Audyt w zakresie zgodności ze szczegółowym opisem przedmiotu zamówienia, zgodności z koncepcją funkcjonowania, kodu źródłowego, poprawności architektury informacji, projektu graficznego, formularzy, mechanizmów wyszukiwania, nazewnictwa kluczowych elementów, oceny jakości warstwy front-end. 2. Audyt – bezpieczeństwa sieciowego, teleinformatycznego, ochrony danych osobowych, jakości technicznej, w tym testy podatności i penetracyjne, wydajnościowe, przeciążeniowe i obciążeniowe. 3. Audyt – dostępności funkcjonalności Platformy w oparciu o WCAG.

¹¹⁷ Na podstawie porozumienia o dofinansowanie projektu: „Program praktyk zawodowych w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego zawartym w Warszawie w dniu 23 marca 2016 r. w ramach Osi priorytetowej III Szkolnictwo Wyższe dla gospodarki i rozwoju; Działania 3.1. Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

11. Ministerstwo w ramach działań mających na celu m.in. podnoszenie kompetencji kadr akademickich przekazywało środki budżetowe na pokrycie wkładu krajowego PO WER agencji wykonawczej, nadzorowanej przez Ministra – NCBiR pełniącej funkcję Instytucji Pośredniczącej ww. programu. W ramach budżetu państwa i budżetu funduszy Unii Europejskiej na lata 2018-2021 w budżecie zadaniowym, planach działalności Ministerstwa nie przewidziano strumienia finansowania wyłącznie przeznaczonego na działania na rzecz podnoszenia kompetencji cyfrowych oraz opracowania i udostępnienia cyfrowych materiałów edukacyjnych.

W ramach działania 3.4. *Zarządzanie w instytucjach szkolnictwa wyższego*, Oś III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, PO WER 2014-2020, NCBR ogłosił dwa konkursy (POWR.03.04.00-IP.08-00-PKD/16 oraz POWR.03.04.00-IP.08-00-PKD/17) i dofinansował projekty, których celem było wsparcie zmian organizacyjnych i podniesienie kompetencji kadr w systemie szkolnictwa wyższego.

W ramach konkursu POWR.03.04.00-IP.08-00-PKD/16 podpisano 50 umów. Wartość umów podpisanych wyniosła 23.682.665,69 zł. W ramach konkursu POWR.03.04.00-IP.08-00-PKD/17 podpisano 17 umów o łącznej wartości dofinansowania 4.481.735,65 zł. Na dzień 25 lipca 2021 r. zakończonych oraz w toku realizacji było łącznie 56 projektów a wartość wydatków kwalifikowanych wyniosła 25.556.298,72 zł. Wartość wydatków zatwierdzonych jako kwalifikowane wyniosła 20.719.600,25 zł, w podziale na lata odpowiednio: 2017 r.- 191.235,27 zł, 2018 r. – 5.497.920,94 zł, 2019 r. - 5.371.106,89 zł, 2020 r. – 3.898.676,94 zł, 2021 r. – 5.760.660,21 zł.

W ramach działania PO WER 3.5. *Kompleksowe programy szkół wyższych*, w ogłoszonych przez NCBiR 6 konkursach (w dwóch edycjach) realizowano (na dzień 29 lipca 2021 r.) 305 projektów z uczelniami, których łączna wartość wyniosła 2.866.529.649,81 zł, w tym dofinansowanie z PO WER 2.778.166.083,92 zł. Na modul VI, jedyny skierowany do kadry dydaktycznej oraz administracyjnej, uczelnie przeznaczały średnio 4% wartości swoich projektów.

W ramach projektu „Polski MOOC”, powstała platforma edukacyjna Navoica. W celu rozwoju platformy, w ramach działania 3.1 *Kompetencje w szkolnictwie wyższym* – NCBR ogłosił konkurs pt. „Kurs na MOOC”¹¹⁸, dotyczący stworzenia i realizacji kursów edukacyjnych w formie e-learningu, w ramach którego z PO WER dofinansował 51 projektów wyłonionych w konkursie o łącznej wartości 20 184 229,73 zł.

(akta kontroli str. 193-214)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W MEiN wskaźniki rezultatów nie zostały ostatecznie uwzględnione w trakcie prac nad PO WER, ponieważ dla e-materiałów do kształcenia ogólnego oraz e-materiałów do kształcenia zawodowego opracowano jedynie wskaźniki produktu, tj. (odpowiednio) *liczba opracowanych w programie e – materiałów, liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów do kształcenia zawodowego*.

NIK zwraca uwagę, że nieprzyjęcie w ramach PO WER wskaźników rezultatu – dostarczających informacji o zmianach, jakie nastąpiły po zakończeniu realizacji projektu, w porównaniu z wielkością wyjściową – nie pozwala na ocenę skuteczności podjętych

¹¹⁸ Konkurs nr POWR.03.01.00-IP.08-00-MOC/18, konkurs został ogłoszony w dniu 30 października 2018 r. w ramach III Osi Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Nabór wniosków był prowadzony w okresie od 30 listopada 2018 r. do 25 stycznia 2019 r. Konkurs dotyczy stworzenia i realizacji jednego z dwóch poniżej wskazanych rodzajów kursów edukacyjnych

w formie e-learningu: kurs edukacyjny dla studentów, stanowiący dodatkowy element procesu kształcenia na studiach I lub II stopnia; masowy otwarty kurs edukacyjny (MOOC) dostępny dla wszystkich chętnych.

działań w zakresie umieszczenia e-materiałów do kształcenia ogólnego na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej.

Zastępca Dyrektora DFS potwierdził, że „ze względu na skalę realizowanych zadań (alokacja o wartości blisko 200 mln zł) oraz oczekiwane efekty w projektach (podpisanie umów na powstanie ponad 18,2 tys. e- materiałów) zasadne jest wpisanie do Programu stosownego wskaźnika rezultatu w zakresie e-materiałów.

(akta kontroli str. 664)

W trakcie kontroli NIK, Minister w piśmie z dnia 27 lipca 2021 r. do Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej wystąpił o aktualizację wskaźników produktu i rezultatu w ramach konkursów PO WER poprzez wprowadzenie wskaźnika umożliwiającego pomiar *odsetka szkół korzystających z opracowanych w programie e-materiałów*. W związku z podjęciem działań przez Ministra NIK odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego w tym zakresie.

(akta kontroli str. 697-701)

IV. Wnioski

Wnioski

W związku z powyższymi ustaleniami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o: wdrożenie zaktualizowanych wskaźników produktu i rezultatu w ramach konkursów PO WER umożliwiających skuteczne monitorowanie zakładanych celów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

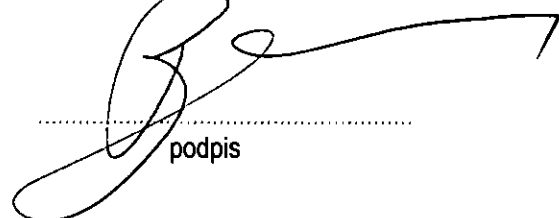
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 20 września 2021 r.

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś



.....
podpis